

Milan Begović

Pustolov pred vratima

TRAGIKOMEDIJA U DEVET SLIKA

Viki Podgorskoj
Milan Begović

SADRŽAJ

PRVA SLIKA	5
DRUGA SLIKA	11
TREĆA SLIKA	23
ČETVRTA SLIKA	32
PETA SLIKA	43
ŠESTA SLIKA	50
SEDMA SLIKA	57
OSMA SLIKA	63
DEVETA SLIKA	66
RJEČNIK	68

OSOBE

U igri:

DJEVOJKA
SESTRA MILOSRDNICA
LIJEČNIK

U priviđenju:

AGNEZA (u igri Djevojka)
Njezin MUŽ
Jedan NEPRISUTNI i njegov LEŠ
GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM
PLAVA GOSPOĐA
KRISTINA
GLUMČEVA ŽENA
DOBRO ODGOJENI MLADIĆ
BRUTALNI LJUBAVNIK
LIZA - Agnezina sobarica
SOBARICA kod Rubriciusovih
KOLODVORSKI NOSAČ
Dvije tri GOSPOĐE i dva tri GOSPODINA

NEZNANAC
PROFESOR SA VELIKIM NAOČALIMA
MESSENGER-BOY
PODVORNIK U WAGON-LITSU
REŽISER TRAGIČNIH FILMOVA
NAJBOLJI PRIJATELJ
UPRAVITELJ TVRTKE ZA NADGROBNE SPOMENIKE
POLICAJ
UŽIGAČ ULIČNIH SVJETILJAKA
APAŠ

SMRT

(Ovih 10 uloga mora igrati samo jedan glumac.)

Milan Begović: Pustolov pred vratima

Radnja se događa: u posljednjim svijetlim trenucima jedne bolesne Djevojke i u njezinom deliriju prije smrti A. D. MCMXXV.

PRVA SLIKA

Park jedne vile od koje se vidi samo terasa. U dnu visoka željezna rešetka sa zatvorenim vratima. Iza nje cesta. Ljeto. Predvečer.

Na terasi, na udobnom goblenskom naslonjaču sa "ušesima" - iza koga stoji velika stajaća lampa na stalku od šiblja - sjedi, podložena jastucima, mlada bolesna DJEVOJKA, umotana u bijeli venecijanski šal i, zatvorenih očiju, sluša sviranje glasovira što dopire iz kuće. To je drzak skoro opsceni moderni ples. Nakon nekoliko taktova glasovir prestane i malo zatim pojavi se na vratima MILOSRDNA SESTRA.

SESTRA: Još jedanput?

DJEVOJKA: Hvala, sestro. Dosta je. To je bio moj posljednji fox-trott u institutu. Plesale smo ga ja i Kristina, ali ga nismo dovršile.

SESTRA koja se je međutim približila bolesnici: Zašto?

DJEVOJKA: Iznenada mi je pozlilo. Iz Kristinina naručja prešla sam u postelju. Dane i noći ležala sam nepomična, al u mozgu je uvijek udarao ritam onog fox-trotta. Nisam ga se mogla osloboditi.

SESTRA: Vrućica obično podržaje posljednje utiske.

DJEVOJKA: Ah, šta ja znam!... Da mi se je još samo jedanput vratiti onamo. Kristina me zacijelo još uvijek čeka.

SESTRA: Voljele ste se?

DJEVOJKA: Mnogo. Tri smo godine prošle zajedno. Dan na dan jedna uz drugu. Spavale u istoj sobi, sjedile u istoj klupi. Mislile jednake misli i imale jednake želje. Uvjerena sam da ona i sada želi isto ono, što i ja.

SESTRA: A to je?

DJEVOJKA: Da ozdravim.

SESTRA: To vam svi mi želimo, gospođice.

DJEVOJKA: Znam. Vi ste dobri. Pruži joj ruku polako, koju sestra primi. Iza male pauze: Al kod nas je nešto drugo. To nije onako kao što je htjeti dobro svome bližnjemu. Mi smo jedna drugoj pomagale izgrađivati osnove za život. Stvarati sreću: sve san po san, želja po želja.

SESTRA: Pa drugo i nije sreća.

DJEVOJKA: Ja mislim da je sreća više. Više od snova, više od želja: oni su samo staza, što vodi do nje. Ali sreća je zacijelo nešto, što se da gledati očima i objumiti rukama.

SESTRA kao da hoće promijeniti temu: Nije li vam hladno, gospođice? Bilo bi dobro da uđemo u kuću.

DJEVOJKA: Nemojte. Večer je tako mirna. I topla. Ostavite me još malo ovdje. Volim sjediti ovako, okrenuta leđima prema velikim vratima. Onda mi se čini, da će doći netko koga čekam.

SESTRA: Tko bi mogao doći?

DJEVOJKA: Kad bih ja znala! Znam samo da uvijek ima neko tko čeka pred vratima. Neko tko nosi promjenu. A možda i sreću. To zna i Kristina. Mi smo ga nazivale: pustolov pred vratima. Meni se i sada čini da stoji iza rešetke. Pogledajte, je li tkogod tamo?

SESTRA: Al tko bi bio, gospođice! Cesta je prazna i, dokle god se vidi, bijela. To su samo ostaci romantike iz instituta: tamo se obično fantazira o pustolovima, vitezovima ili poetama. Al kad dođe život, sve on to prevrne i rastjera.

DJEVOJKA: Kako vi govorite!

SESTRA: Kako jest. Pustolovi svršavaju u "légion étrangère"¹ ili u tamnici, od vitezova ostali su samo oklopi i mačevi po muzejima, a poete su umišljeni i tašti praktičnjaci. Za život je potrebno nešto drugo.

DJEVOJKA: Što?

SESTRA: Čovjek.

DJEVOJKA malko u čudu: Hm! Pa kakav čovjek?

SESTRA: Čovjek, koji se čvrstim nogama drži zemlje. Onaj, koji griješi i prašta, strada i pomaže, ljubi i mrzi. Koji prima i dariva. Koji sve razumije i nikoga ne prezire.

DJEVOJKA: Vi ste morali doživjeti velika razočaranja, sestro!

SESTRA: Ja sam se na vrijeme povukla iz života, pa ih nisam mogla doživjeti.

DJEVOJKA: Zašto ste to učinili?

SESTRA malko počeka, pa onda reče: Od straha.

DJEVOJKA: Pred kim?

SESTRA: Pred samom sobom.

DJEVOJKA: Čudnovato.

SESTRA: To nije čudnovato - samo vi to ne možete razumjeti: još ste premladi.

DJEVOJKA: Protumačite mi.

SESTRA: Živjeti: to je isto što i izdavati.

DJEVOJKA: Koga?

SESTRA: Ono što nam je najdraže.

DJEVOJKA: Onda je najbolje umrijeti?

SESTRA: Ne, gospođice: najbolje je ne živjeti.

DJEVOJKA: Pa to je isto.

SESTRA: Umrijeti znači nestati. Ne živjeti znači sudjelovati: vidjeti, čuti, znati - a ne sudjelovati.

DJEVOJKA iza male pauze: Pogledajte, nije li kogod tamo pred ulazom? Čini mi se kao da su nečije oči na meni.

SESTRA: Vi ste zacijelo u vrućici, gospođice. Velim vam: nema nikoga! Dobro bi bilo da uđemo.

DJEVOJKA hvata ponovno nit razgovora: A ja bih tako voljela živjeti! Sudjelovati - kako ono vi velite - sudjelovati pri svemu. Voljeti i dijeliti se i darovati se...

¹ **légion étrangère** (franc.) - legija stranaca, francuska vojna jedinica sastavljena od stranaca (pustolova); najčešće službuje u kolonijama

SESTRA: S kim se dijeliti, kome se darovati?

DJEVOJKA: Onome, koga ću voljeti.

SESTRA: Dakle: onome, koga ćete prevariti.

DJEVOJKA: Ja neću nikad prevariti onoga, koga budem voljela.

SESTRA: Ljubav je samo pojam, gospođice, ideja - a njezin je objekt fantom. Čim im se približimo čulima, čim postanu dio realnosti, prolazni su i propadljivi. Zato sam ja i pobjegla od života: da spasim svoju ljubav.

DJEVOJKA: Pa gdje je sada ta vaša ljubav?

SESTRA: U meni. Živa i nepromjenljiva.

DJEVOJKA: A onaj koga volite?

SESTRA: Također u meni. Doduše ne onakav kakav je on inače u životu, nego kako ga moja misao gleda i moje srce osjeća. Tu je on sačuvan i zaštićen od svih promjena i propadljivosti. Ne mogu ga s toga ni izdati ni prevariti: on je uvijek onakav kako ga želi moja ljubav.

DJEVOJKA: Čudnovato. Kratka pauza, onda toplo: Ah, da mi je samo ozdraviti! Ja već znam šta bih i kako bih. Moj će "pustolov" ili - kako ono vi velite - "čovjek" već doći! Vidim ga jasno pred svojim očima. Katkad je potpuno sličan mome ocu. Visok, dobar, vedar, uman, topao - nadasve topao. Znete onako: tople misli, tople riječi, tople ruke. I zamišljam ga da pleše sa mnom i osjećam njegov dlan na svojim leđima, i njegov šapat u ušima... Dajte, sestro - molim vas: još jedanput onaj ples -

SESTRA: Ali morate i vi u kuću. Šta će reći liječnik ako vas ovdje zateče?

DJEVOJKA: Poslije. Najprije onaj ples...

SESTRA: Ali samo pet minuta. Pođe.

DJEVOJKA: Jesu li ona vrata zaključana?

SESTRA okrene se i pogleda na vrata od parka: Jesu.

DJEVOJKA slabim glasom: Otključajte ih.

SESTRA u čudu: Zašto?

DJEVOJKA još slabije: Tako. Čini mi se da mi je onda otvoren put u život.

SESTRA otključa vrata, na kojima stoji ključ od prije, i reče lakom ironijom: Sad može i pustolov doći: ne treba da čeka pred vratima.

DJEVOJKA jedva čujno: Hvala.

SESTRA uđe kroz terasna vrata u kuću. Poslije malo začuje se njezino sviranje kao na početku. Mrak se potpuno spustio. DJEVOJKA zatvori oči, upravi se priličnim naporom u naslonjač i sluša ne slijedeći ritma ni jednim pokretom. Al njezina izvanja mirnoća mora odavati unutarnje uzbuđenje i neograničenu volju za radost i podatljivost, koji se izrazuju u možda jedva primjetljivom drhtaju trepavica ili pritiskanju grčevitih prstiju u štof na ručicama naslonjača. To sve traje nekoliko taktova, a onda muzika retardira i kao da se spaja s ritmom konjskog kasa iz daljine. Tempo postaje sve laganiji, dok napokon topot kopita ne pređe u korak, a muzika se pretvara u jedva akcentuirani "marche funèbre"². Pozornicu zastre neko irealno transparentno svjetlo. Od

² *marche funebre* (franc.) - pogrebna ophodnja

sad unaprijed pa sve do dolaska sestre u IX. slici, čitava igra, uza svu svoju realističnost, mora da ima neki posebni kolorit kao da se zbiva u nekoj vrsti delirija. Tako i prelazi iz jedne slike u drugu djeluju kao naglo preskakivanje jedne predodžbe u drugu, koji se nadovezuju u uzbuđenoj fantaziji čovjeka mučena vrućicom ili teškim snima. A u stvari tako i jest: svi događaji nisu nego podsvijesno proživljavanje neispunjenih želja i težnja jednog mladog života u agoniji.

Pri posljednjim taktovima pokaže se na konju visok, blijed NEZNANAC, u crno odjeven, sa širokim crnim šeširom na glavi, držeći uzde umornim rukama - i ustavi se pred vratima. Muzika u taj čas prestane, a DJEVOJKA, krenuvši malko glavu, ali ne gledajući u došljaka, ostaje nepomična. NEZNANAC sađe s konja, gleda kroz rešetku. Pauza.

DJEVOJKA nepomično: Otvoreno je.

NEZNANAC: Znam. Meni ova vrata nisu nikad bila zatvorena. Ja sam ovdje stari prijatelj. Vrata se sama otvore i, nakon što on uđe, sama se opet zatvore.

DJEVOJKA nagne se malko: Uđite! Digne se, sađe sa terase i pođe Neznancu u susret. Pruži mu obadvije ruke: Dobro došli!

NEZNANAC primi njezine ruke svojima: Jednako me je prije nekoliko godina dočekala vaša mati. Ona je dapače rekla: Hvala vam što ste došli! -

DJEVOJKA: Pa i ja vam velim: hvala što ste došli! Nasloni se uza nj.

NEZNANAC obujmi je rukom preko ramena: Čekali ste me?

DJEVOJKA: Znala sam da ćete doći. Kad god sam se mogla pridići iz postelje, uvijek sam se dala dovesti amo, na ovu terasu. Da me ugledate čim stupite pred vrata.

NEZNANAC: Je li vam žao ostaviti ovu kuću?

DJEVOJKA: Pa mi djevojke uvijek ostavljamo očinsku kuću. Al dođite - odmorite se. Pođe k terasi i zove: Sestro! Sestro!

NEZNANAC: Pustite je.

DJEVOJKA: Nek naredi da se priredi gostinjska.

NEZNANAC: Ta nećemo valjda ovdje ostati!

DJEVOJKA: Ni jedne noći?

NEZNANAC: Ni jedne noći.

DJEVOJKA: Uvijek sam mislila kako ovakav odlazak mora da bude vrlo nagao. I Kristina je govorila: Dođe i odvede te: nemaš vremena ni da se obazreš, ni da se oprostiš sa dragim stvarima. Samo ti reče: - Dođi! - a ti se digneš, pa da si najbolesnija i najklonulija, i pođeš. -

NEZNANAC: Jednu želju možete da izrečete prije odlaska.

DJEVOJKA: Moram?

NEZNANAC: Možete. Želju i molitvu.

DJEVOJKA: Šta je moja majka poželjela?

NEZNANAC: Da vaš otac dođe za njom.

DJEVOJKA: I on je otišao?

NEZNANAC: Malo zatim!

DJEVOJKA: A šta je on zaželio?

NEZNANAC: Da vas ne povedem prije nego - Al ne: ja vam ne smijem ništa sugerirati. Recite sami. Samo upamtite: to je vaša posljednja volja.

DJEVOJKA: A da ja rečem: umrijeti?

NEZNANAC: Umrijet ćete!

DJEVOJKA: A da rečem: živjeti?

NEZNANAC: Živjet ćete.

DJEVOJKA: I smrt onda više ne dolazi?

NEZNANAC: Smrt uvijek dolazi, pa pita: koja je posljednja želja?

DJEVOJKA: A da mi uvijek rečemo: živjeti?

NEZNANAC: Napokon se čovjek umori i sam veli: umrijeti.

DJEVOJKA: Ali ja velim ljubiti -

NEZNANAC: Kako vam drago.

DJEVOJKA: I biti ljubljena.

NEZNANAC: Bit će tako.

DJEVOJKA: Al biti ljubljena onako kako smo to uvijek sebi željele - ja i Kristina. Ona je govorila, da je najveća ljubav onoga čovjeka, koji sve oprašta, pa i nevjeru. Ali ja mislim, da još više ljubi onaj, koji ne dolazi do svoga zadovoljstva: u kome želja ostane neutažena, koji sve daruje, a ništa ne uzimlje, koji se uopće i ne odaje.

NEZNANAC: Dakle: da postanete ženom onoga, koji sve oprašta...

DJEVOJKA: ... i nedostiživa ljubav nekoga, koga ne poznam.

NEZNANAC: A vi? Šta ćete vi između ta dva čovjeka?

DJEVOJKA: Kad bih ja to znala!

NEZNANAC: Pa to je čitav roman! Pomislite: vi nemate vremena nego jednu jedinu noć! Uostalom: to ne odlučuje. Glavno je da se snađete. Glavno je da proživite ono što osjećate. Jedna noć bit će za vas čitav niz godina. Zaboravit ćete i onako, da proživljujete samo jednu želju i snaći ćete se odmah. Zato ćete i preskočiti početak. To je ionako nezanimljivo: nego odmah "in medias res"³ - kako se ono veli.

DJEVOJKA: Da, sjećam se. O tom nam je govorio profesor književnosti.

NEZNANAC: Eto vidite. Samo: poteškoća je u nečem drugome. Potreban je stanovit aparat ili da se stručno izrazim "ansambl". Za onog neprisutnog je lako: taj nam i ne treba. Al imate li vi u vašim snima ili fantazijama onog drugoga?

DJEVOJKA: Koga?

NEZNANAC: Onoga, koji vas je uzeo za ženu - koji sve oprašta?

DJEVOJKA: Pa naravno da imam. Od moje dvanaeste ili desete godine, a možda i od prije, nosim ga u sebi. On je visok, vedar, dobar, uman, topao - nadasve topao...

NEZNANAC: Ostavimo sada svako karakteriziranje. Glavno je da ga imate. Sestru možemo također upotrijebiti. Ali ipak fali nam glavno: tertium gaudens.

DJEVOJKA: Šta je to?

NEZNANAC: Pa neizbježni "šuft"... onaj što ubire skorup u svim aferama.

³ in medias res (lat.) - u središte stvari

Milan Begović: Pustolov pred vratima

DJEVOJKA: Ja nisam nikad vidjela takva čovjeka. Doduše ja i Kristina čitale smo potajno nekakve knjige, a i sestra mi ih je donijela nekoliko, gdje je bilo svakakvih ljudi. Ali tako-ve ne bih htjela ni sresti u životu.

NEZNANAC: Šta još! Al bez toga ne ide! Bez jednog takvog čovjeka ne bi vam muž imao šta da oprost. Naglo: Aha!

DJEVOJKA prestraši se malko: Šta je?

NEZNANAC. Imam ga. To je nekakav "Gospodin u šarenom prsluku". On će nam izvrsno poslužiti: kao da je naručen. A onda on je i onako moj. Izvrsno. Tako je i to riješeno. Doduše trebat će još nekoliko nuzgrednih lica: ali za to je lako. Neću ni ja biti puki posmatrač. Dapače -

DJEVOJKA: Ja već vidim: vi ćete iz svega napraviti kino.

NEZNANAC: A šta biste vi htjeli?

DJEVOJKA: Život - pravi život!

NEZNANAC: Dakle - kino.

Pauza. Počne onaj isti ples vrlo tiho i sve to jače prelazi u slijedeću sliku. Pomalo se osvjetljuje nutrina vile i upaljuje se lampa na terasi. Pozornica je uopće u jasnijem i realnijem osvjetljenju.

SESTRIN GLAS iznutra: Agnezo! Agnezo!

DJEVOJKA: Šta to znači?

NEZNANAC: Zovu vas. Uđite.

MUŠKI GLAS iznutra: Agnezo! Agnezo! To je naš fox-trott -

NEZNANAC: To je topli glas vašega muža. Uđite.

DJEVOJKA poleti hitro uz stepenice terase, a onda u kuću.

NEZNANAC gleda nepomično za njom.

Pozornica se potpuno zamrači, muzika tiho nastavlja.

Promjena.

DRUGA SLIKA

Kad se pozornica opet rasvijetli vidi se veranda sa otvorenim vratima, koja vode na terasu i u park. Desno i lijevo otvoreni ulazi u rasvijetljene prostorije. Iz desna se čuje glasovir. Iza jednog dinera: već je davno poslužena crna kava i liker.

Gosti sjede u foteljima i naslonjačima. Pogdjekoji stoje. Puše i razgovaraju. AGNEZA, njezin MUŽ, GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM, PLAVA GOSPOĐA, GLUMČEVA ŽENA. Još dva-tri GOSPODINA i dvije-tri GOSPOĐE koji mogu po volji ulaziti i izlaziti desno ili lijevo, plesati, flirtati - samo diskretno i nenametljivo: ne smiju zaboraviti da su stafaža. Odijelo većernje; samo Gospodin sa šarenim prslukom pravi iznimku svojim prslukom.

MUŽ stupivši na vrata verande: Agnezo! Agnezo! To je naš fox-trott...

AGNEZA ulazeći hitro sa terase: Profesor je neumoran. Uvijek problemi! I samo problemi!

MUŽ hvata je za ruku, povuče je na desno, uhvati preko leđa i reče: Pustimo probleme: živimo život! Iščezne, plešući s njom, desno.

PROFESOR - to je Neznamac iz prve slike, sada sa velikim naočarima i u salonroku - ulazi sa terase.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Sve vam je zaludu, dragi profesore. Jedan fox-trott rješava modernoj ženi sve probleme.

PROFESOR: To je samo jedan frivolni apersi, kakovima su natrpani džepovi vašeg šarenog prsluka. Ali o modernoj ženi ja mislim malo drukčije: ona se danas koleba između dviju odluka...

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Uistinu: koleba bi li ili ne bi li ošišala kosu. Smijeh.

PROFESOR dosađen: U tom možda i leži problem, dragi gospodine. Vi tu doduše ne vidite nego jednu formu površne ženske koketerije. Al to vam ima svoj razlog u socijalnim odnosima našega vremena.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Što to ima posla sa socijalnim odnosima! Ošišani ženski zatiljak jest nova draž za svakoga, tko god vjeruje, da u ženi ima još neizmjerljivo nepoznatih ljepota. Ošišani ženski zatiljak jest izazivniji od njezinih usta... Ona zna što čini!

PROFESOR: Kao da to vama nije svejedno! Vama bi se ona sviđala i bez toga.

PLAVA GOSPOĐA: Istina je. Ja sam večeras u osam i pol ošišala kose, a on mi se je još u osam zaklinjao da me voli više nego ikoga na svijetu.

JEDNA GOSPOĐA SA DUGOM KOSOM: Isto je rekao i meni u sedam i pol.

PROFESOR okrene se Glumčevoj ženi: A vama isto u sedam?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Na žalost: nisam. Dama je bila u to doba u pratnji svoga supruga. Uostalom, to se da popraviti. Izvolite plesati?

GLUMČEVA ŽENA: Ako mi obećate, da nećete ništa popravljati!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pa vi ionako znate šta mislim. Odlazi sa Glumčevom ženom desno.

PROFESOR: Tip iz francuske komedije koncem prošloga stoljeća! Upravo se čudim, kako ovakav artikl još danas nalazi prođu.

PLAVA GOSPOĐA: U pomanjkanju boljeg! Smijeh. Gospodine profesore, vaša se je kava potpuno ohladila.

PROFESOR: Pravo imate - zaboravio sam. Uzme šolju.

PLAVA GOSPOĐA: Likera?

PROFESOR: Samo malko konjaka, molim. Ona hoće da nalije čašicu, al on pruža šolju s kavom: Ne, ne. Molim ovdje dvije tri kapljice. Ona mu uspe u šolju malo konjaka. Dosta, dosta. Hvala. Naš se je domaćin potpuno izgubio. Pije kavu i zapali lulu.

JEDAN GOSPODIN: Tako oni uvijek -

JEDNA GOSPOĐA: Kao da su se jučer zaručili.

PLAVA GOSPODA: Agneza tako rado pleše. Ples je njezina jedina strast. Vi ne plešete, gospodine profesore?

PROFESOR: Ja? Ne, draga gospođo. Barem ne ove plesove. Premda ne mogu reći da ne uživam gledajući ljudsko tijelo u gibanju. Ima u tom nešto, što bih mogao nazvati uživanjem života. Ostali su se približili k vratima salona gdje se pleše ili ulaze unutra i plešu.

PLAVA GOSPOĐA: Ja rado gledam kad pleše lijep par.

PROFESOR: No, što se toga tiče... Za one, koji plešu, apsolutno je svejedno, jesu li lijep par ili nisu. Tu se radi o nečem sasvim drugom.

PLAVA GOSPOĐA: Znam šta mislite.

PROFESOR: Ne znate, draga moja. Ja ne mislim ono što vi mislite da mislim. Vi, naravno, držite da ja to tumačim sa erotičkim raspoloženjima. Prepustimo te teorije moralistima i reporterima. Za mene je ova potreba gibanja u jednom stanovitom ritmu nešto specijalno čovječje. Kao i govor. Vidite, životinje ne plešu.

PLAVA GOSPOĐA: A majmuni?

PROFESOR: Dresirani - da. Priznajem, da pri plesu i erotičko raspoloženje dobiva na svom intenzitetu. Ali jednako je i sa drugim nagonima: iza plesa raste žeđa i jača se apetit. Uvjerit ćete se, kad se oni amo povrate. Gospodin sa šarenim prslukom pojest će hrpu sendviča i zaboraviti na sve emocije, što ih je u njemu izazvala ona mala gospođa, u čije uho on u ovaj čas, usiplje najveće gluposti ovoga svijeta.

PLAVA GOSPOĐA: Koje ona ipak rado sluša.

PROFESOR: Pa naravno. I to je nešto sasvim ljudsko.

Muzika je prestala. Najprije izleti iz dvorane GLUMČEVA ŽENA i GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM. Oni su zadihani i zaokupljeni utiscima što ih je u njima izazvao ples. Instinktivno idu k stolu, gdje počnu piti i jesti.

GLUMČEVA ŽENA pruža čašu: Žedna sam!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM natače joj vino: Pazite: ja računam na vaše obećanje - Jede sendviče.

GLUMČEVA ŽENA uzme i ona jedan sendvič: Budite oprezni!

PROFESOR Plavoj gospođi: Gledajte: sad erotika šuti, a apetit govori.

PLAVA GOSPOĐA: Možda govore oboje!

AGNEZA i njezin MUŽ izlaze iz salona, za njima još po koji par plesača. Ovi posljednji također se okrepljuju.

AGNEZA profesoru: Oprostite dragi profesore! Vi ćete zacijelo reći: ova me Agneza zove u goste, a onda me ostavlja sama...

MUŽ: Oprostite, zbilja -

PROFESOR: Ali molim, molim! Fox-trott nada sve! Poznam ja svoju malu Agnezu još iz instituta. Bila je najdražesniji "perpetuum mobile" što ga čovjek može zamisliti.

AGNEZA: Sjećate se - zbilja?

PROFESOR: Pa naravno. Prije sata uvijek je bilo toliko prašine u razredu. Uostalom ja ovdje nisam bio sam. Vaša ljubezna prijateljica pokaže na Plavu gospođu: nije se ni trenutka odalečila od mene. I vrlo sam joj zahvalan za to.

AGNEZA: I onako je ona ovdje druga domaćica.

PLAVA GOSPOĐA: Hvala. Uzme zdjelu sa sendvičima: Dopustite da i dalje igram svoju ulogu. Nudi profesoru: Jedan sendvič?

PROFESOR: Ne, hvala. Ne jedem nikad izvan redovitih obroka. Meni je dosta moja lula.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM Glumčevoj ženi: Meni ide u tek samo ono, što je izvan redovitih obroka.

GLUMČEVA ŽENA: Vama nije dosta vaša lula. Smiju se oboje.

PLAVA GOSPOĐA Agnezi: Gdje si kupila taj prekrasni šal - ako moje pitanje nije indis-kretno?

AGNEZA pogleda zahvalno profesora: To je dar, molim.

PLAVA GOSPOĐA: Od gospodina profesora? Profesoru: Iz Venecije?

PROFESOR kimne glavom.

MUŽ: Ali da znate što sam ja dobio. Ode do jedne ladice, izvuče jednu kutiju i otvori je. - Gos-ti se sakupe i gledaju. To se ne može svagdje dobiti!

JEDNA GOSPOĐA: Šta je to?

MUŽ: Dva bodeža - kako vidite!

PLAVA GOSPOĐA: Također iz Italije?

PROFESOR: Ne, to sam donio iz Orijenta!

JEDAN GOSPODIN: Vi ste bili po čitavom svijetu!

PROFESOR: Pa gdje dospijem, dragi prijatelju.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM približi se sa Glumčevom ženom ostaloj grupi, vadi jedan nož i malco se šali njime: Za zaljubljene samoubojice!

MUŽ: Nemoj se šaliti: otrovni su.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM položi natrag nož: Kakvu to svrhu ima?

PROFESOR: To su noževi za dvoboje. Dva nepomirljiva neprijatelja zatvore se u jedan mračni prostor i udaraju slijepo jedan po drugome. Tko ne pogine od udarca, pogiba od otrova.

JEDNA GOSPOĐA: Strašno!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne bi me niko mogao prisiliti da se bijem s takvim oružjem.

PROFESOR: Šta sve čovjek ne čini iz mržnje!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja znam samo šta čovjek čini iz ljubavi! Uzme ispod ruke Glumčevu ženu i udalji se. Nekoji se nasmiju i grupa se razide po verandi i salonu.

PROFESOR Mužu aludirajući na Gospodina sa šarenim prslukom: Je li taj gospodin često kod vas?

MUŽ spremi kutiju: Skoro svaki dan.

AGNEZA: On je, tako reći, stalni ures naše kuće.

PROFESOR: Čudnovato! Inače ste uređeni sa mnogo ukusa.

MUŽ koji je shvatio na što on cilja: Mnogi se komad čuva iz familijarnog pijeteta.

PROFESOR: Razumio sam.

AGNEZA: On je moj jedini rođak.

PROFESOR: Rođak? U koliko je meni poznato, od vaših nije više niko na životu.

MUŽ: Stvar je malo komplicirana, dragi profesore. Jedna Agnezina teta -

PROFESOR: Koja? Silvija?

AGNEZA: Ne - Olga.

PROFESOR: Ona što je umrla - od ljubavi?

MUŽ: Nije ni čudo: sa njezina dvadesetičetiri ljubavnika!

AGNEZA malko ženirana: Al nemoj tako...

PROFESOR: Znam ja to vrlo dobro. Umrla je 1921.

MUŽ: Vi poznate čitavo Agnezino rodoslovlje?

PROFESOR: Doduše bavio sam se tim malko поблиže. Dakle teta Olga?

MUŽ: Uzela je pod svoje jedno dijete sestre svoga muža. To je bio on.

PROFESOR: Gle - gle - to sam pregledao.

AGNEZA: Izgleda da ne uživa vaše simpatije?

PROFESOR: Al zato uživa sveopće. Pogledajte: ona mala dama proždrijet će ga očima. A njezin muž?

MUŽ: U teatru. Glumac. Glasoviti glumac Rubricius.

PROFESOR: Ah, onaj sa kratkim vratom? Savršen kandidat za apopleksiju...

AGNEZA: Vi ste zbilja okrutni, profesore.

PROFESOR puni ponovo svoju lulu: Ako dama ostane udovica, veselit će se šareni prsluk.

Uđe LIZA, pođe k Mužu, prišapne mu nešto i ode.

MUŽ: Izvinite me, moram na telefon. Izade.

AGNEZA: U ovo doba? Glumčevoj ženi: Da nije vaš muž?

GLUMČEVA ŽENA: Nije moguće: večeras svršava u dvanaest. Molim vas, Šekspir!

PROFESOR: Možda je režiser križao zadnji čin!

GLUMČEVA ŽENA: Sve je moguće na našem teatru.

MUŽ vraća se, ozbiljan, GLUMČEVOJ ŽENI: Molim vas, milostiva gospođo - Ona izađe s njim, onda on opet proviri na vrata i zovne: Agnezo, molim te, dođi ovamo. Agneza izađe za njim.

PROFESOR Gospodinu sa šarenim prslukom: Vi ste, gospodine moj, uništili sedamnaest sendviča.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja sam brojio šesnaest.

PROFESOR: Niste računali da ste pojeli dva na jedanput.

Vani nemir i uzbuđenje. Uleti sva uprepaštena GLUMČEVA ŽENA, a za njom AGNEZA i MUŽ. Svi se skupe oko njih.

GLUMČEVA ŽENA: Profesore, molim vas - nesreća!

SVI PRISUTNI: Šta je? Šta se dogodilo?

PROFESOR još uvijek sjedeći: Šta je?

MUŽ: Telefonirali su iz teatra, da je gospodin Rubricius dobio srčani napadaj.

GLUMČEVA ŽENA: Promislite: u velikoj sceni petog čina!

AGNEZA: Pozvali su žurno gospođu - Vaš auto je u dvorištu -

GLUMČEVA ŽENA: Teatar nije daleko - molim vas -

PROFESOR dignu se, turi lulu u džep: Ali moj šofer sjedi sada zacijelo u kakvoj krčmi u blizini.

AGNEZA: Jest, dolje ga nema.

PROFESOR: Srećom ja imam svoj ključ. Izvolite sa mnom. Mužu: Hoćete li i vi s nama?

AGNEZA: Gospođa je vrlo uzbuđena.

MUŽ: Naravno. Ne možemo je tako ostaviti.

GLUMČEVA ŽENA plačući: A on je toliko očekivao od velike scene!

AGNEZA Mužu: Nemoj dugo.

PROFESOR: Dovest ću vam ga odmah natrag.

Izlaze lijevo: Muž uzevši Glumčevu ženu ispod ruke. Za njima Profesor i Agneza. Ostali su se skupili kraj vrata koja su ostala otvorena.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jeste li čuli? Izgleda da gospođa Rubricius više žali veliku scenu nego muža!

JEDAN GOSPODIN: Tiho - zaboga! Vrata su otvorena.

JEDNA GOSPOĐA: Čudim se da nije bila na predstavi.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ona je molim: hipersenzitivna! Ona ne može da prisustvuje premijerama u kojima igra njezin muž.

PLAVA GOSPOĐA: Uostalom mislim, bilo bi najbolje da i mi sada odemo.

DRUGI GOSPODIN: Jest, jest. Gospođa je Agneza zacijelo vrlo uzbuđena.

PRVI GOSPODIN: Nije baš lijepo da je ostavimo samu.

PLAVA GOSPOĐA prema Gospodinu sa šarenim prslukom: Gospodin će pričekati dok se vrati Agnezin muž.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Svakako, svakako!

Svi su već spremni da pođu, u to uđe

AGNEZA: To je uistinu tragedija! - Šta već odlazite?

PRVI GOSPODIN: Nećemo vam dulje smetati -

DRUGI GOSPODIN istodobno: I onako je raspoloženje razbijeno.

AGNEZA: Žao mi je - al za drugi put -

JEDNA GOSPOĐA: Telefonirajte mi, kad se vrati vaš muž, da čujem šta je sa siromašnim Rubriciusom...

AGNEZA: Ako ne dođe prekasno - drage volje. Ubogi Rubricius!

DRUGA GOSPOĐA: Sprovod će biti sjajan.

PRVI GOSPODIN: Pa molim vas: ljubimac čitave publike!

PLAVA GOSPOĐA: Recite radije: ljubimac sviju žena.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Samo ne - svoje! Smijeh.

AGNEZA: Frivolni čovječe!

PLAVA GOSPOĐA: Ni pred nesrećom nemate respekta.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kako vidite: ni nesreća ga nema pred nama.

PLAVA GOSPOĐA: Dosta, dosta. Pozdravlja se sa Agnezom: Laku noć!

AGNEZA: Do viđenja! Pozdravi, muškarci poljube ruke domaćici, i odlazak. Agneza isprati goste. Za čas ostane sam GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM, pojede jedan sendvič, ispije čašicu vina i zapali cigaretu.

AGNEZA vraćajući se: Sjedi. Žuri ti se?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Hvala. Sjedne. Meni se nikada ne žuri kad sam s tobom.

AGNEZA: Vrlo si ljubezan. Sjedne mu vis-à-vis. Uostalom morao si ti otpratiti gospođu Rubricius.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja? Zašto baš ja?

AGNEZA: Cijelo si se večer s njome zabavljao i da si pravi kavalir -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja nisam stvoren za tragične situacije. Ne bih znao šta bih s njom govorio u autu. Tvoj muž je za to mnogo podesniji. On zna biti tako svečan - tako dostojanstven. - Uostalom znaš li ti zašto sam se ja večeras s njom zabavljao?

AGNEZA: Valjda iz istog razloga rad koga se zabavljaš sa svim ostalim mladim damama.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: A zašto se zabavljam sa svim ostalim mladim damama?

AGNEZA: Rad onog istog razloga rad kojeg si se večeras zabavljao sa gospođom Rubricius!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Logično. Al da ostanemo u stilu: zašto se zabavljam sa gospodom Rubricius i ostalim mladim damama?

AGNEZA: Dakle?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Radi - tebe.

AGNEZA: Mene?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Da, radi tebe!

AGNEZA: Šta se to mene tiče?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Samo tebe. Jer na koncu konca meni je malo stalo za sve njih i kad god s njima razgovaram - Digne se i približi se Agnezi: mislim uvijek na jednu jedinu.

AGNEZA dignu se, sjedne na drugo mjesto: Molim, molim, govori šta hoćeš, ali samo iz daleka.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Dakle rado slušaš što ti govorim?

AGNEZA: Pa nešto moraš govoriti kad si već tu. A onda svak najradije govori o onom što najbolje zna i što najviše voli. Ja n. pr. Namjerno: najvolim govoriti o svome mužu.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Tema može biti vrlo zahvalna, ali je dosta suhoparna.

AGNEZA: A što ćemo? Svak ima svoje pasije.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kroz pet godina što živite skupa bit ćeš već iscrpila sve motive?

AGNEZA: Ne, dragi moj. On je neiscrpivo nov. On je meni svaki dan nova probuđena želja.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Vrlo lijepo kazano. U jednom ljubavnom pismu to bi se moglo i podcrtati. Ali ako me misliš uvjeriti da ima na svijetu takova iznimka od žene... Ne, ne, draga moja: ja ti ne vjerujem!

AGNEZA: A ipak je tako. Ja volim svoga muža. I neću ga nikad prevariti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jesi li sigurna?

AGNEZA: Dok sam zdrava i normalna: sigurna sam.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Svaka je žena zdrava i normalna dok se ne zaljubi.

AGNEZA: Al ja imam i volju. Vani se čuje neka buka.

LIZA uleti kao da ju netko goni, i ostavi otvorena vrata za sobom: Milostiva gospođo!

AGNEZA prestraši se: Šta je? Šta se je dogodilo?

LIZA ženirano: Šofer gospodina profesora...

AGNEZA: Šta hoće?

LIZA za trenutak zbunjena, a onda kao da se dosjetila: Pita, kad će doći gospodin profesor.

AGNEZA: Pa šta se treba zato uzrujavati i na taj ludi način upadati ovamo?

LIZA zbunjeno: Bio je bezobrazan.

AGNEZA: Idite i recite mu: ako ne bude pristojan, potužit ću se gospodinu profesoru.

LIZA: To sam mu i rekla, al je on bio još bezobrazniji. Poletio je za mnom sve do u salon.

AGNEZA: Da nije pijan?

LIZA: I to.

AGNEZA: Dosta. Idite. Liza ode.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM smije se: Izvrsno! Izvrsno!

AGNEZA: I ti se tomu smiješ?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Vidiš, draga moja: ljubav ti je najvještiji provalnik. Ona provaljuje u isti mah: kroz ulaz za gospodu i kroz ulaz za služinčad!

AGNEZA: Ja mislim da se varaš. Barem u ovom slučaju. U ovaj čas ljubav je bila samo pedagog.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kako?

AGNEZA: Ja sam od prijašnje male scene dosta naučila. Palo mi je na pamet kako taj šofer, u svakoj kući, dok čeka na svoga gospodara, prikraćuje svoje vrijeme uznemirivajući sobarice: vi drugi činite isto sa gospodama.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne može se prisposodabljati jedno s drugim. Ono što mi činimo, to je - kako da rečem, politesa, forma, duh. To od nas društvo zahtijeva. Dapače cijeni nas se po tome. I tko to bolje zna, tražen je i svagdje je dobro došao. Udvaranje, flirt, natjecanje o milost lijepe žene glavni su rekviziti dobrog općenja. Tome se niko ne protivi nit iko to osuđuje. Ni sami muževi kad se radi o njihovim ženama. Ni žene kad se radi o njihovim muževima. Prema tome ti ne možeš prisposodabljati najurivanje jednog šofera -

AGNEZA: Svak na svoj način. Al u stvari je isto. Sve ima samo jednu svrhu.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Doduše.

AGNEZA: Drago mi je da priznaješ. I ja se samo pitam, kako žena, koja ima svoga muža, može uopće da nasjedne ovoj prozirnoj igri.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja ti se uistinu čudim.

AGNEZA: Što volim svoga muža?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: To ne toliko, ali što ga voliš sa tako nečuvenom tvrdoglavošću. Doduše on ti je dobar, on te u svemu zadovoljava, on misli samo na te i radi samo za te; al ipak: on i ti? Ti ovako nježna i mlada, sa nedužnim očima kao kakva mala djevojčica, sa malim bijelim rukama što mole svako srce da ih grije i ludim tankim nogama što imaju u sebi više ritma nego najpoletnija himna... On joj se približuje.

AGNEZA se otimlje: Molim - molim - Pauza. Pa šta onda?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ti - i on! Trijezan, hladan, robustan kao kakvo "in folio" izdanje suhoparnih sredovječnih kronika prama finom džepnom izdanju Heineove⁴ "Knjige pjesama". Pa to je apsurd.

AGNEZA: Svi vi tako govorite. Svi ga nenavidite. Al moj dragi, prošla su ona vremena kad su se mlade žene zgražale nad muškarcem čije je tjeme malko pobijelilo. Vidiš: ja baš volim njegove sijede kose. To mu vanredno lijepo pristaje. A onda njegovo je lice mlado. Njegove su ruke tople. Ja se osjećam na njima tako sigurna.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: I sretna?

AGNEZA: I sretna.

⁴ Heine, Heinrich (1797-1856) - njemački pjesnik i esejist

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: I ne želiš ništa više?

AGNEZA: Ništa. I ponosna sam što ga tako volim. On je pametan, lijep, velik. On je vrijedniji od svih vas skupa. I uzalud su sva tvoja nastojanja da me odalečiš od njega.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ti si strahovito okrutna.

AGNEZA: Zašto?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kako možeš tako govoriti, kad znaš da sam poludio za tobom!

AGNEZA: Pa to je istina. Moraš je čuti. Samo te ona može izliječiti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Imaš pravo: istina je smrtonosan lijek. Snuždi se tobože i zašuti. Pauza.

AGNEZA uzme jednu butelju, smiješeć se, koketno: Malko vermuta?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM značajno: Zar još? Uzme čašicu: Al ja se ne predajem! Pruži čašicu pa se kucne s Agnezom: Na pokolebanu vjernost!

AGNEZA dignu čašicu: Na slađi napitak! Ispiju.

MUŽ čiji se glas već čuo iza kulisa: Šta - već su svi otišli? A profesor ih je htio odvesti kući s automobilom. Gospodinu sa šarenim prslukom: Tako si ti ostao sam. Požuri se da te ne čeka.

AGNEZA: A Rubricius?

MUŽ: Svršeno je.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Umro?

MUŽ: Još nije. Ali neće dočekati jutra. A možda je već i mrtav.

AGNEZA: Strašno! A ona? Šta veli ona?

MUŽ: Čim je tamo došla, bacila se preko njega i izgubila svijest.

AGNEZA: A kako se je to sve dogodilo?

MUŽ: U posljednjoj sceni. U času kad Otello ulazi spavajućoj Dezdemoni... onda je klonuo.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Rubricius je i u životu bio strašno ljubomoran.

AGNEZA: Možda je baš to bilo povodom -

MUŽ prekine je: Ali dosta, dosta. Idi žuri se. Profesor će biti nestrpljiv.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Idem, idem. I onako ne uživam njegove simpatije... Laku noć! Poljubi Agnezi ruku koju ona naglo istrgne. Do viđenja.

MUŽ: Do viđenja. Čim je Gospodin sa šarenim prslukom izišao, baci se Agneza u naručaj svome Mužu. Najprije se poljube, a onda se ona sakrije na njegove grudi i zaplače.

MUŽ se začudi i diže joj glavu: No, no, dijete - je li moguće! Pa to su uistinu suze! Ona ga drži čvrsto zagrljena i opet utisne lice na njegove grudi. Šta ti je? Agnezo? Šta se je dogodilo?

AGNEZA smije se kroz plač: Al ništa, ništa... Opet ga zagrlji i poljubi: Sretna sam što si tu.

MUŽ: I što nisam na mjestu jadnoga Rubriciusa! Je li?

AGNEZA u tihom smijehu, briše suze: Da.

MUŽ: Oh jest! Siromašni Rubricius! Polegli su ga na toaletni stol u glumačkoj garderobi i leži ukočen i protegnut među šminkama i pomadama. Jedna zamusana zečja nožica viri mu ispod glave. A on sav mastan i crno nafarban. Uh kako je život groteskan.

AGNEZA: Uzrujao si se, dragi!

MUŽ: To se baš ne može nazvati uzrujavanjem. Al sve skupa je nekako bolno-neprijatno. Čovjek bi uopće mislio da u one glumačke garderobe i ne ulazi ništa ozbiljno ili istinito. Kad eto: smrt! Al i sama smrt izgleda ondje kao farsa. Cijelo mi se vrijeme činilo da će Rubricius iznenada skočiti i reći nam svima "Be!" - Ali ti - srce - tebe je to potreslo?

AGNEZA: Kako se uzme. Znaš: ja uvijek sve apliciram na nas. I uvijek mislim: tako se nešto može i nama dogoditi.

MUŽ: Ti si moje malo ludo dijete. Gdje bi čovjek došao kad bi svaku ljudsku nesreću morao iskusiti na svojoj koži!

AGNEZA: Vidiš: ja sam pomislila za trenutak, kako bi ti bio nesretan, kad bih ja bila onakva kao što je Rubriciusova žena. Pa mi te je bilo tako žao. Zato sam i plakala.

MUŽ smije se široko: Izvrsno! Izvrsno!

AGNEZA: Nemoj se tako smijati. Misliš da mene ne napastuju muškarci?

MUŽ: Pa zašto bi baš tebe puštali u miru? Mlada si, lijepa si - udana si: to su sve prvoklasni uvjeti.

AGNEZA: Udana? Zar je i to uvjet?

MUŽ: Za većinu njih: *conditio sine qua non*⁵. Nema odgovornosti, a ženskari su obično velike kukavice. Uvale se u tuđe gnijezdo i uživaju u tuđoj toplini... dok im ne bude prevruće.

AGNEZA: Žene su same svemu krive.

MUŽ: Ne može se reći: svemu. Žene su slabe. Katkad i nesretne, zapuštane, ponizivane. Za mnoge je preljub obnovljenje života. Za mnoge prvi gutljaj radosti. Pa tko tu može osuditi? Doduše žena je više puta brakolomka iz kaprice, iz taštine, pa, ako hoćeš, iz prirodene prostitutske dispozicije; al to su najrjeđi slučajevi. Većinom je ona žrtva svoje impulzivnosti i muškaračke nasrtljivosti.

AGNEZA: Tako te rado slušam kad govoriš.

MUŽ: Ti si moj mali filozof, koji hoće da svemu znade razloge i uzroke. Al bolje je ne misli na to.

AGNEZA: Moram da mislim, jer hoću da se branim. Čim više znam, tim sam jača i sigurnija.

MUŽ: Najjača si i najsigurnija ako me iskreno voliš.

AGNEZA: Pa ja te volim: više nego samu sebe.

MUŽ: Pa onda? Ostalo je sve suvišno. Primi je iza leđa i nad njezinim ustima: Dakle? Kako si ono rekla: više -

AGNEZA neobično toplo: - nego samu sebe. Cjelov.

MUŽ: Al sada dosta - kasno je - Digne se.

AGNEZA naglo: Ne, ne. Još samo malo. Sjedi. Sjedi ovdje.

MUŽ začuden: Šta je? Možemo se i preko razgovarati.

AGNEZA: Ne, ne. To je vrlo važno. Sjedi.

MUŽ sjedne: Slušam.

⁵ *conditio sine qua non* (lat.) - uvjet bez kojega se ne može nešto učiniti

AGNEZA vadi iz njedara velik kuvert. Donio ga je jedan služnik. Čitaj. Pruži mu kuvert.

MUŽ uzme kuvert, izvadi pismo, pregleda ga hitro, potraži potpis i vrati joj ga: Ludorije. Ne marim da čitam. Digne se.

AGNEZA: Al zašto? To je vrlo interesantno. Uzme razočarana pismo.

MUŽ: Ne zanima me. Pa napokon to su tvoje tajne i ne želim da ih kontroliram.

AGNEZA: Al ti to moraš pročitati. Ja neću da imam tajna pred tobom. Ja hoću da me ti vodiš i čuvaš. Hoćeš li da ti ga ja pročitam?

MUŽ: Pa čitaj. Sjede.

AGNEZA čita: - "Gospođo, ja vas poznam od nekoliko godina. Poznam vas dok ste bili još mala djevojčica, kad su vaši roditelji bili živi i kad ste išli u školu. Odonda vas volim. Vi ne znate da sam dan na dan čekao po ulicama kojima ćete proći i išao za vama neprestano, od vas nikad nezapažen. Nisam ni htio da me zapazite, jer ja sam vas volio sam za se, iz jedne nesebične, čiste odaljenosti, više kao vjernik nego kao ljubavnik. Bili ste mi sve u životu, ispunjali moje misli i izdržavali moje radosti. Onda ste kroz malo vremena izgubili svoje roditelje i otišli daleko u nekakav institut. Čudnim slučajem mogao sam znati kako tamo živite. Kad sam iznenada dočuo za vašu bolest, bilo mi je da siđem s uma. Tumarao sam po svijetu i tražio uzalud kraj gdje bih mogao naći mira. Napokon sam se našao u gradu gdje ste boravili: oblijetao zidove i plotove sanatorija, u komu ste ležali očekujući ozdravljenje, prosipao cvijeće po stazama oko njih i odlučio umrijeti ako se desi nesreća da umrete. Al vi ste ozdravili i kad ste se vratili kući pošao sam i ja za vama, spremajući se da vas zamolim da postanete mojom ženom. Vaš me je muž međutim pretekao. Onda sam požalio što vas nekada nije smrt uzela k sebi, jer bih tako i ja za vas dao svoj život. Danas se kajem što sam bio tako samoljubiv, jer čujem da ste sretni i ljubljeni, a vaš muž da je dobar i plemenit. Time je moja sreća potpuna. Ja više ništa ne želim. Meni ne treba drugo nego uvjerenje da je vama dobro. I ne idem u vašu blizinu i ne tražim da s vama govorim. Zašto bih dolazio u priliku da me moje ludo srce zavede i tako, možda, unesem nemir u vaš život. Ali jednom ipak ne mogu da odolim: moram da vam saopćim ovim retcima kako vas volim iznad svih granica ljudskoga voljenja, iznad svih mogućnosti ljudskog osjećanja. Volim vas kako se na svijetu ne voli: volim vas radi vas, a ne radi sebe. Zato i nećete nikada doznati za me - pa da me i otkrijete neću vam priznati da sam ja onaj koji je sretan baš u tome što se odriče svoje sreće radi vaše. - " Pri koncu zadržće Agnezi jecaj u grlu, koji ona jedva suzdrži. Pauza. Obadvoje šute. Onda ona odloži list i reče tiho: Kako je to tužno! Pauza.

MUŽ dignu se: Ah što - ludost!

AGNEZA: To nije ludost, srce. To je ljubav.

MUŽ: Kad bi bilo doslovno onako kao što piše taj gospodin! Al ni onda to ne bi bila ljubav - to je radije bolest. Da te onako voli kako veli, ne bi trebao da ti piše. Takva ljubav ne govori.

AGNEZA: Zašto? Kako bih ja bila nesretna kad ti ne bih mogla reći koliko te volim! To je katkad u meni jače nego želja da te zagrlim.

MUŽ: Tko zna kakvu svrhu sve to ima. Ti si naivna i djetinjasta pa svemu vjeruješ.

AGNEZA: Kakvu bi svrhu moglo imati ovo pismo? Ja neću nikad doznati tko je on. Neću ga ni vidjeti nikad. A nije mi ni stalo da ga vidim. Al ne mogu da o njemu zlo mislim.

MUŽ: Samo te uznemiruju ovakove ludorije.

Milan Begović: Pustolov pred vratima

AGNEZA: Varaš se, dragi. Uzme pismo: Ja se nisam nimalo uznemirila. Ja uopće o tom ne vodim nikakva računa. Vidiš. Razdere pismo. Sad je sve zaboravljeno. Priđe njemu i zagrlj ga. Nježno: Al ti si se uznemirio. Je li? Primi me čvrsto. On je objuži. Tako.

MUŽ: Agnezo!

AGNEZA: Ja te volim. Ja samo tebe volim. Samo tebe.

Zavjesa

TREĆA SLIKA

Agnezin budoar. Toaleta sa zrcalom i toaletnim utenzilijama. Divan, pred njim niski okrugli stolić. Tapetna vrata, desno, što vode u kupaonu. Lijevo vrata sa draperijom. U sredini vrata u pred-soblje. Jutro oko jedanaest sati.

LIZA ulazi sredinom sa tasom, na kojoj je pribor za čaj i dvopek sa maslacem i položi sve na okrugli stolić. Onda ode do tapetnih vrata i zakuca: Je li milostiva gospođa gotova?

AGNEZA iznutra: Odmah. Počekajte samo minutu.

LIZA: Molim. Pauza.

AGNEZA iznutra: Liza!

LIZA uvijek čekajući pred vratima: Izvolite, milostiva gospođo?

AGNEZA iznutra: Je li jutros tkogod dolazio?

LIZA: Nije niko, molim.

AGNEZA iznutra: Ni listonoša?

LIZA: Listonoša jest. Bila su dva pisma za gospodina. I novine.

AGNEZA iznutra: Za mene nije bilo ništa?

LIZA: Ne, za milostivu gospođu nije bilo ništa. Pauza.

AGNEZA iznutra: Liza!

Još uvijek pred tapetnim vratima: Izvolite, milostiva gospođo?

AGNEZA iznutra: Je li tkogod telefonirao?

LIZA: Samo milostivi gospodin. Pitao je, je li se milostiva gospođa probudila. Htio je milostivoj gospođi zaželiti dobro jutro. Pauza.

AGNEZA otvori vrata od kupaone: Molim vas ogrtač!

LIZA uzme ogrtač za kupanje što je prebačen preko jedne stolice u blizini, raširi ga prama vratima i prebaci Agnezi preko ramena: Molim.

AGNEZA umotane glave, u papučama, zamatajući se ogrtačem: Hvala. Ulazi i sjedne na divan podvukavši noge pod se. Onda pogleda nehajno zajutrak: Čaj? Liza, ne čaj!

LIZA: Ali milostiva gospođa pije svako jutro čaj.

AGNEZA: Meni je dodijao čaj.

LIZA: Zapovijeda li milostiva gospođa kakao ili mlijeko ili -

AGNEZA: Dodijalo mi je i mlijeko i kakao i sve ostalo.

LIZA: Milostiva gospođa se ne osjeća dobro? Hoću li telefonirati po doktora?

AGNEZA: Ne, ne, Liza. Ja sam samo strašno umorna. Ulite čaj.

LIZA natače: Ja sam već davno mislila, da nije dobro što milostiva gospođa čini. Skoro svake večeri do kasno u noć negdje na zabavi, u teatru, i onda plesati... i piti - za to treba drugo zdravlje i drugi živci.

AGNEZA: Imate pravo, Liza. Ali tako vrijeme bolje prolazi. Glavno je da vrijeme brže prolazi.

LIZA: Onda se brzo stari.

AGNEZA: Jest. I umire. Čuje se vani električno zvono. Nije li netko zvonio?

LIZA: Jest. Izađe sredinom.

AGNEZA posrkne preko volje dva gutljaja čaja, onda poslušaj tko bi mogao biti vani. Pauza.

LIZA na srednjim vratima: Messenger-boy sa jednim pismom. Ja sam mu rekla da čeka, kako mi je milostiva gospođa naredila.

AGNEZA kod prvih Lizinih riječi trgne se i uspravi, jedva savlađuje svoju uzbuđenost: Pustite ga ovamo.

LIZA otvori vrata, kroz koja je došla i reče prama vani: Uđite! Počeka dok uđe Messenger-boy i ode.

MESSENGER-BOY - to je Neznanac iz prve slike - u dresu sa kapom na glavi, malom kožnatom torbom što mu visi o ramenu i hrpom listova u velikim kuvertima u lijevoj ruci. Desnu digne uz rub kape pozdravljajući Agnezu i uzme iz hrpe jedan list. Čita adresu: Gospođa Agneza - Muči se nešto sa prezimenom.

AGNEZA očito nestrpljiva, prekine ga: Jest. Ja sam.

MESSENGER-BOY: Izvolite. Pruži joj pismo.

AGNEZA vidi da pismo nije zatvoreno, da je na kuvertu štampan naslov nekakve firme, koji ona najprije pročita za se, a onda, začuđeno naglas: "Odbor za sabiranje prinosa za popravak katedrale"... Malko mirnije, skoro razočarana: Šta je ovo?

MESSENGER-BOY: Ne znam. Znam samo da vam to moram predati.

AGNEZA pročitavši tiskanicu što je bila u kuvertu još više začuđena: Ovdje mi se javlja, da sam izabrana u odbor za sabiranje prinosa za popravak katedrale. Čudnovato! Nit me je tko ikada za to pitao, niti sam ikad čula da katedrala treba popravka.

MESSENGER-BOY stvarno i hladno: Ni ja.

AGNEZA još jednom pogleda tiskanicu pa kuvert: Pa uopće koja je adresa toga odbora? Ovdje nije ništa naznačeno.

MESSENGER-BOY k. g.: Ne znam.

AGNEZA: Ovo se je moglo i poštom predati. Nije za to trebao Messenger-boy. Razumijete li vi to? Baci tiskanicu i kuvert na stolić.

MESSENGER-BOY: Razumijem.

AGNEZA: Protumačite mi.

MESSENGER-BOY: To je poslovni trik.

AGNEZA: Trik?

MESSENGER-BOY: Mogu li slobodno govoriti?

AGNEZA: Ne sluša nas niko.

MESSENGER-BOY: Kad god imamo da izvršimo kakav diskretan nalog, upotrebljavamo, da predusretnemo svakoj sumnji, ovakav trik. Da sad tkogod iznenada dođe: ja sam vam donio vaš prijem u odbor za sabiranje itd. Ali ja sam došao radi drugoga. Imam za vas jedno pismo.

AGNEZA nemirna, naglo: Dajte ga.

Milan Begović: Pustolov pred vratima

MESSENGER-BOY vadi iz torbice pismo i predaje ga: Doduše bilo mi je naloženo, da ga predam kao obično, sobarici, al ona ga nije htjela primiti i rekla je, da ga želite lično uzeti iz moje ruke.

AGNEZA pogleda pismo i stavi ga pod ogrtač: Jest. Htjela sam vas nešto pitati.

MESSENGER-BOY: Molim.

AGNEZA: Ovo je deveto pismo što mi nosite.

MESSENGER-BOY: Deseto.

AGNEZA: Ah, da! Vi računate i ono što sam poderala. Da. Tko je onaj gospodin što mi šalje ta pisma?

MESSENGER-BOY: Ne znam.

AGNEZA: Kako izgleda? Mlad? Star?

MESSENGER-BOY: Ne znam.

AGNEZA: U kome kotaru stanuje?

MESSENGER-BOY: Ne znam.

AGNEZA: Recite mi što uopće znate o njemu?

MESSENGER-BOY: Ništa.

AGNEZA: Kakve vam je upute davao kad vas je slao ovamo?

MESSENGER-BOY: Ja sam upute dobivao od svoga šefa.

AGNEZA: Niste nikad vidjeli mušterije koje su zalazile u vašu radnju?

MESSENGER-BOY: Tamo dolaze mnogi.

AGNEZA: Niste upamtili ni jednoga koga biste mogli opisati?

MESSENGER-BOY: Ni jednoga.

AGNEZA trgne se naglo, skoči do toaleta, izvuče iz male ladice banknotu i pruži je Messenger-boyu.

MESSENGER-BOY dignu ruku na pozdrav do ruba kape, ne prima: Oh, molim - nipošto!

AGNEZA: Uzmite! Uzmite!

MESSENGER-BOY: Ne, hvala, ja sam već plaćen.

AGNEZA: Dakle od vas ne mogu ništa doznati?

MESSENGER-BOY: Sve što morate znati sadržano je u tom pismu.

AGNEZA: Hvala. Možete otići. Pođe divanu i čučne na nj.

MESSENGER-BOY pozdravi i izađe.

AGNEZA uzme pismo, nervozno, razdere kuvert, pročita požudno i naglo, onda gledajući u onu hartiju, bolnim glasom: Zašto me mučiš? Zašto me mučiš? Nasloni čelo na pismo a oboje na koljena. Tako ostane neko vrijeme. Zatim, umorno i polako dignu glavu i teškom rukom pritisne električno puce na stoliću. Digne se, pođe k toaleti, stavi pismo u istu ladicu iz koje je maloprije uzela novac, zaključa je i sjedne umorno pred ogledalo. U to uđe

LIZA: Molim?

AGNEZA: Liza: počeslajte me.

LIZA uzme češalj i kefu i počne je češljati: Milostiva gospođa nije ni okusila čaja.

AGNEZA nestrpljivo: Samo brzo, Liza. Danas nemam strpljivosti. Vani zvoni telefon. Telefon! Ako je gospodin, donesite amo aparat.

LIZA izađe i poslije malo donese aparat, položi ga toaletu, stavi žicu u kontakt, čim je ušla rekla je: Gospodin. Češlja dalje Agnezu.

AGNEZA uzme slušalicu: Hallo. Pauza. Dobro jutro! Pauza. Hvala, tako-tako. Sva sam slomljena. Pauza. Da, imaš pravo: bilo je malko previše. Pauza. Šta? Večeras kod kuće? Pauza. Tko zna, dragi. Ako budem mogla izdržati. Pauza. Uzbuđenije: Šta veliš - Kristina? Nije moguće. A kad je došlo pismo? Pauza. Jutros. Sobarica mi je rekla, da za mene nije bilo nikakvih pisama. Pauza. Ah, svejedno, dragi. Ne, ne - ne srdim se. Pauza. Ah, ludost! Piše li drugo Kristina? Pauza. Oh, hvala. Donijet će mi ga odmah? Pauza. Ti si vrlo ljubezan. A tko će ići na kolodvor? Pauza. Ti. To je zbilja lijepo od tebe. Zbogom. Odloži slušalicu. Pogledajte uvijek poštu, Liza - gospodin je rastrešen i ne gleda adrese.

LIZA: Gospodin samo strpa pisma u džep.

AGNEZA: Danas imamo goste. Priredit ćete gore sobu... Jeste li već gotovi? Netko zakuca na vratima. Tko je?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM iznutra: Slobodno?

AGNEZA: Ne, ne. Samo minutu. Digne se. Lizi: Pomozite mi da se obučem. Pođe lijevo i govori kroz draperiju i vikne prama vratima u dnu: Slobodno. Liza uđe za njom.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM proviri polako i uđe, noseći ogroman buket i jedno pismo, pogleda po sobi: Nikoga!

AGNEZA pokazuje голу ruku kroz draperiju, iznutra: Daj pismo!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM dođe polako, lijevo, poljubi Agnezinu ruku i turi u nju buket.

AGNEZA uvuče ruku s buketom i opet je izvuče: To nije važno. Pismo!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM poljubi joj opet ruku i turi u nju pismo.

AGNEZA povukavši ruku, iznutra: A sad sjedi i čekaj. Hvala za cvijeće. Onda se opet pokaže gola ruka. Poljubi još jedanput!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM primi ruku, hoće da ju prinese ustima, onda je pogleda i reče: Zakleo sam ti se pred osam dana da neću više poljubiti ničije ruke osim tvoje. Ovo nije tvoja ruka!

Ruka se hitro izmakne iz njegove, a iznutra se čuje ženski smijeh. Tad se on odaleči od vrata, promatra s interesom toaletu, očepi i pomiriši dva-tri flakona, kuša otvoriti ladicu, zatim se ustavi kod okruglog stolića. Sjedne na divan, pojedje dvopeke sa maslacem, napokon opazi tiskanicu i čita: Odbor za sabiranje prinosa... Zašuti i čita dalje.

LIZA uđe s lijeva i pođe da uzme tasu sa priborom za čaj.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM uhvati je za ruku: Liza, srdite li se na me? Znaite: ja ne volim da mi se podmeće. Ne volim mistifikacija. Uostalom ja mogu i vašu ruku poljubiti. Povučte joj ruku.

LIZA istrgne ruku iz njegove: Pazite! Pred osam ste se dana zakleli... Dohvati tasu, pođe k srednjim vratima, opazi da je nestalo dvopeka, glasnije: Izvoli li gospodin još nekoliko dvopeka sa maslacem?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne, hvala!

LIZA izađe i zatvori vrata za sobom.

AGNEZA odjevena jednostavno i ukusno, ulazi s lijeva i opazi da on drži tiskanicu: No, šta veliš na to? Kako bi bilo da se upitaš šta je na stvari?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Apsolutno me ne zanima. Uopće me ništa ne zanima. Ja sam se potpuno povukao. Odrekao sam se svega.

AGNEZA: A sinoć? Tko je bio sinoć "Kod Operušanog kokota"?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al i ti si bila tamo.

AGNEZA: I plesao si!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: S tobom. Tebe se nisam odrekao.

AGNEZA: Čovjek se može odreći samo onoga što posjeduje.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: I onoga, šta bi htio da posjeduje.

AGNEZA: To je često puta i prisilno odricanje. A obično i jest. Uostalom najlakše se je odricati onoga što ne možemo da imamo.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Želja za nečim može biti katkad ljepša nego radost posjeda. Gleda je, ona kao da nešto misli. Pauza. Ne odgovaraš?

AGNEZA: Može biti da imaš pravo. Mala pauza. Zacijelo imaš pravo.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Dakle? A onda je glavno, ne dati se smetati. Ne popuštati. Svaku drugu nasladu ostaviti, a ići samo za onom svojom jednom željom.

AGNEZA: S tobom se je dogodilo čudo!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Nije to nikakvo čudo. Malo svečano: Agnezo, to je volja. Neslomiva volja.

AGNEZA ne bez ironije: Kako čudno zvuče te jake riječi u tvojim ustima. Čovjek bi ti skoro mogao i povjerovati.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Meni je svejedno šta ti o meni misliš i kako ti shvaćaš moje odluke. Toplo: Ja te volim -

AGNEZA prekine ga: Čuješ: govorimo par riječi ozbiljno. Ja sam danas okupljena potpuno drugim mislima. Meni uopće nije dobro. Stoga bih ti bila vrlo zahvalna, kad bi se promijenio ton našega razgovora.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Molim. Ako želiš mogu i otići.

AGNEZA: Tako nisam mislila. Možeš ostati koliko te volja, to jest: dok ne dođe Kristina. Onda ćeš poći malo u park, počekati na moga muža i ručati s nama. Je li ti pravo?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Neobično si ljubazna.

AGNEZA: Kako vidiš: nisi u nemilosti. Samo mi danas tvoj način ide na nerve. Katkada smo mi žene kao da smo čitave jedna živa rana. Boli nas i tijelo i duša. Patimo neizrecive boli i na dodir sitne pahuljice od pamuka. Ti bi to morao razumjeti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM malo nepripravan na ovaj ton: Da, da, razumijem

-

AGNEZA: Ja bih u tebi morala imati prijatelja, koji bi me u ovakovim časovima morao pomagati, savjetovati... A kad tamo ti se neprestano nabacuješ frazama. Dražiš me s njima i umaraš. Ti misliš da su sve žene kao gospođa Rubricius.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM ponešto iznenađen, ali polaskan: Nisam nikad pomislio da bi ti trebalo moje povjerenje. Ti nisi nikog vidjela uza se nego svoga muža.

AGNEZA: Jest. Ja ni danas ne vidim nikoga osim njega. On je tako neizmjereno dobar i tako u me vjeruje, da mi je katkad tjeskobno pri duši. On neće ni da sluša kad hoću da mu ispričam kakvu nevinu ludoriju. "To su tvoje male tajne" - veli - "a tko prekopava i zaviruje u male tajne žene koju voli, taj je nagoni da traži velike". Al ja bih htjela da je on

ljubomorani kao kakav ljubavnik. Nerazumno, strastveno, apsurdno ljubomorani, da ne podnosi češalj kojim prelazim kroz svoju kosu ni rupca kojim dotičem svoje usne. Nedavno sam mu rekla šta mi ti uvijek govoriš i kako me katkad drsko napastuješ.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM neugodno iznenađen: Nije moguće -

AGNEZA: Jest. Htjela sam ga kušati. A znaš, šta je rekao? - "Bio bi veliki jadnik svaki onaj, koji bi kraj tebe mogao ostati ravnodušan" - Onda sam ga upitala: - "A šta bi bilo da popustim?" -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM napetom pažnjom: A on?

AGNEZA: Pogledao me je svojim neopisivo dobrim očima, naslonio svoje lice u moje dlanove i rekao: "Ti popuštaš samo ljubavi" -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: A glede mene, šta je rekao?

AGNEZA: - "Pusti ga!"- rekao je. "Umorit će se ili iscrpiti i neće više imati šta da ti kaže." -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM tobože uzbuđeno: Drskost!

AGNEZA: Pst! Nemoj tako!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Nek se samo ne prevari! Ti popuštaš samo ljubavi.

AGNEZA: Njegovoj.

GOSPODIN ŠARENIM PRSLUKOM: Nije rekao čijoj. Rekao je samo: ljubavi. Pauza.

AGNEZA: Meni je uopće sve jedna zagonetka. Nekako se ne snalazim u svim tim kontradikcijama. Čini mi se katkad, da sam zalutala u život, kao za ljetnih večeri šišmiš kroz otvoren prozor u mračnu sobu. Najviše me buni jedno: zašto se jedna ljubav narivava na ono srce, gdje već postoji druga? Takvo bi srce moralo biti imuno - za sva vremena.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kakav bi onda izgledao svijet? Šta bi vrijedilo ono srce, koje više niko ne može pokolebati? U njegovoj sumnjivoj stalnosti leži sav njegov čar. O ne, draga moja! Ljepše je ovako: "amor amori - lupus!"⁶ Inače - Izvana se čuje nemir i ženski glas koji se približava: - "Agnezo" - "Agnezo!" -

AGNEZA trgne se: Kristina! Poleti k vratima u dnu.

KRISTINA u putnom kostimu ušla je prije no što je Agneza došla do vrata i jedna se drugoj baci u naručaj. Onda se istrgne iz zagrljaja prijateljice, pogleda je dobro u lice, pomiluje po glavi i obrazima, govoreći: Agnus, djetehče, curice moja - jesi li ti to? I opet se žestoko zagrlje.

AGNEZA s objema rukama oko Kristinina vrata, kao da joj je s njom došla neka pomoć ili olakšanje: Kristina!

KRISTINA napokon se oslobodi zagrljaja, ali drži Agnezu jednom rukom oko pasa: A ovaj gospodin?

AGNEZA: Pa ne znaš ga? Toliko sam ti puta pisala o njemu! Moj kuzen.

KRISTINA: Da, zbilja: kuzen sa šarenim prslukom! Pruži mu ruku: Drago mi je!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM primi ruku: Vrlo se veselim, gospođice -

KRISTINA okreće se opet k Agnezi: Ali tvoj muž - čuješ: šarmantan.

⁶ amor amori - lupus (lat.), ljubav je ljubavi - vuk (parafraza uzrečice homo homini lupus, čovjek je čovjeku vuk)

AGNEZA: Da - zbilja: ni njega nisi poznavala.

KRISTINA: Pa otkle? Oba puta što si bila kod mene dolazila si sama.

AGNEZA: Kako ste se prepoznali?

KRISTINA: Čula sam da me neko zove -

AGNEZA: Oprosti: ja sam malo prije dobila pismo.

KRISTINA: Znam, znam sve. Al da i nije niko došao preda me, bila bih uzela taksi i došla sama.

AGNEZA: Pa naravno. Al izvoli: odloži -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM sprema se na odlazak: Dozvolite moje dame, do viđenja!

KRISTINA: Do viđenja!

AGNEZA: Dakle: za ručak. Zbogom. On ode sredinom.

KRISTINA: Hvala bogu - sad smo same. Pa kako je dakle? Šta je s tobom, moj mali Agnus? U zadnje si se vrijeme tako čudno izražavala - tvoja pisma nisu više onako vedra i sretna kao prije -

AGNEZA: Ah, Krista! Sve ću ti reći - sve ću ti reći... Sjedi.

KRISTINA: Samo da se malko uredim...

AGNEZA: Ne, ne, kasnije. Sad nas nitko ne smeta. Poleti i zaključa vrata u dnu. Danas ćemo teško više biti same. Slušaj: ja ću poluditi, Kristina! Ja ću poluditi!

KRISTINA: A šta ti je, za boga?

AGNEZA: Ti ne znaš, šta se sa mnom događa. Ja sam u živoj ognjici. Izvrnuta sam. Upravo izvrnuta i sva mi je krv u mozgu.

KRISTINA: Ali zašto? Govori... Tvoj muž -

AGNEZA: Ah, on ništa ne zna, ništa ne sluti, on ide uza me prekritim očima, drži me za ruku i ne zna kud ga vodim...

KRISTINA: Al kako? Zašto? Što si učinila? Agnus - govori!

AGNEZA malko se zamisli i onda se trgne: Krista, reći ću ti sada nešto što se dosada nisam usudila reći ni samoj sebi. Prigušeno. Čvrsto: Ja ljubim.

KRISTINA: Agnus!

AGNEZA: Jest. Ljubim. Ali ne kao druge žene, ne kao svako drugi tko gleda u jedne oči, u jednu sliku - ne, ja ljubim preko svih mogućnosti razuma i prirode. Sve je to više nego strast, više nego mahnitost... Monstrum, Krista, monstrum!...

KRISTINA: Tko je on? Što je on?

AGNEZA histerično: Pa to je, to je ono! Tko je? Šta je? Gdje je? I ja pitam tebe! Traži ga! Pomozi mi da ga nađem! Dovedi ga! Izmisli ga.

KRISTINA je drži na svom ramenu i miluje joj glavu: Agnus, mali moj Agnus!

AGNEZA: Poludit ću - obezunit ću! -

KRISTINA: Umiri se! Saberi se!

AGNEZA uspravi se: Sjećaš se, pisala sam ti o onom pismu, što sam ga primila od nekog nepoznatog.

KRISTINA: Znam. Pokazala si ga mužu i razderala pred njim. Zar ti je opet pisao?

AGNEZA: Jest. I piše neprestano.

KRISTINA: A jesi li pokazala mužu druga pisma?

AGNEZA kriči: Nisam! Nisam!

KRISTINA: Zašto nisi? - To si morala učiniti.

AGNEZA: Zašto? Ne pitaj me, molim te, zašto sam nešto učinila a zašto nisam. Uopće ne znam: ni šta sam, ni tko sam, ni šta činim - ni šta hoću. Po čitave dane i ne živim svojim životom. Sva sreća da se znadem snaći dok su drugi kraj mene. Al se bojim da doskora neću moći ni to.

KRISTINA: Pa što ti je pisao?

AGNEZA: Što? Najprije je htio znati, da li sam uistinu sretna sa svojim mužem. Doduše on je čuo da jesam, ali tko ikada može znati, što se krije iza nasmijanog lica i kako nečiji život izgleda iza zavjese? - "Ako je vaša sreća velika i istinita, dozvolite mi da se i ja uzmognem tome radovati. Budite sutra u dvanaest sati na vašem balkonu, to će mi biti potvrda, da ne tražite više ništa od života."

KRISTINA: I ti si bila?

AGNEZA: Jest, sjedila sam tamo i tražila među prolaznicima tko bi mogao biti on! Sjedila sam čitav sat, a onda me je najednom bilo stid, da tako okrutno izlažem svoju sreću pred srcem koje nema nade. Poslije malo dana molio me je, da mu dadem jedan jedini znak da vjerujem u njegovu ljubav. Nek dođem onamo gdje me on zove. - "Prođite u slijedeći utorak između četiri i pet sati 'Širokom ulicom'. Ja ću biti na jednom od onih mnogobrojnih prozora. Vi mene nećete vidjeti, al ja ću vas vidjeti kako prolazite i možda u misli milujete jedno srce, koje umire za vama - ."

KRISTINA: I ti si pošla?

AGNEZA: I ja sam pošla. Mužu nisam ništa rekla, jer sam se bojala. Ili ne: jer mi je kod onog prvog pisma rekao, da je taj čovjek ili bolestan ili da me vara. Bilo mi je teško to podcjenjivanje. Kratko vrijeme iza toga, došlo je opet jedno pismo, u kojem me je zvao u teatar. Pošla sam i tamo i istraživala, tko bi od prisutnih mogao biti moj misteriozni obožavatelj. Al uzalud: Niko se nije izdao ni trenutom oka. Nakon desetak dana eto opet poziva: - "Dođite u nedjelju na utrke." - Ah, znam ih na pamet od prvog do zadnjeg slova! - "i ne tražite me. Nemojte ni misliti na me. Kad bih slutio, da vas moja ljubav i na čas uznemiruje, odrekao bih se posljednje i jedine radosti - a ta je: da vas otkad dokad vidim." - Četiri dana trebalo je do utrke; al ja sam kroz to vrijeme potpuno iznemogla od nestrpljivosti, povlačila se od divana do naslonjača, od naslonjača do postelje, prelomljenim rukama i olovnim nogama. Moja je volja bila ubijena. I bilo mi je kao da sam hipnotizirana. Taj nevidljivi ljubavnik postao je moj gospodar. Da me je pozvao na najnedostiživije vrhunce, na najbezumnije sastanke, bila bih pošla bez i najmanjeg promišljanja. Zato i čekam na njegova pisma u nervoznoj pohlepi kao na najpožudniji zagrljaj. Istom kad dođu, umirim se i razaberem.

KRISTINA: Kad ti je pisao zadnji put?

AGNEZA: Danas. Opet me zove.

KRISTINA: Gdje?

AGNEZA: Prekosutra na Bachov koncert u katedralu. Naglo: I ti ćeš sa mnom. Je li, Krista, - pratit ćeš me.

KRISTINA: Hoću - Agnus - pratit ću te. Al to je strašno! Šta će biti iz svega toga?

AGNEZA: Šta ja znam šta će biti iz toga! Da ga samo mogu vidjeti! Samo vidjeti! Koliko je on sretniji od mene! On samo zapovjedi: - Dođi! - a ja idem. I on me gleda koliko hoće,

drži oči na meni, koje ja samo osjećam na sebi, na licu, na tijelu, kao neke tople zrake... Ah, Krista, pomoz mi! Pomoz mi! Da ti znadeš kako ga ja tražim, svuda, svuda. Noć na noć povlačim svog jasnog muža i skitamo se po dancingima i barovima i plešem, plešem sa svakim, u nadi da ću se naći u njegovim rukama. Gdje god ima jedan čovjek, uvijek pomišljam: to je on! Na ulici, u kavanama, u dućanima. Star ili mlad, bolestan ili zdrav, otrcan ili elegantan: sve ih gledam. Jače: Sve ih mamim. Krikne: Sve ih ljubim, Krista! Postajem ljubovca svih - nudim se svakome... Sve ih hoću, sve, samo da njega nađem, samo da budem s njime. Baci se Kristini u krilo, trgana konvulzivnim plačem.

KRISTINA nakon male pauze: Ti si teško bolesna, Agnus. Da si mi samo prije pisala da dođem.

AGNEZA: Pomoz mi! Pomoz mi!

KRISTINA: Nešto se mora učiniti. Kako bi bilo da rečemo tvome mužu?

AGNEZA digno se, jako: Ne, ne, Krista. Ne, za boga. On ne smije ništa znati. Ah, samo da se ne moram pretvarati pred njim! Da se ne moram smijati - kad bih najradije zakriknula i njemu i svakome u obraz: nađite ga! dovedite ga!

KRISTINA: A da nekamo otputuješ?

AGNEZA: On mi je pisao: - "Ako slučajno nekamo odete, slijedit ću vas svuda." - Kao da ga ja ionako ne bih posvuda tražila!

KRISTINA: Dakle?

AGNEZA: Meni je pravo. Ako moj muž pristane. Al i ti ćeš doći sa mnom?

KRISTINA: Svakako, samo kada - to će ovisiti o dolasku mog brata. Ali ti moraš poći odmah. - A sada bilo bi dobro da malko legneš. Samo do ručka. Ja ću se međutim urediti i preobući.

AGNEZA legne na divan: Jest.

KRISTINA: Ja sam brzo gotova. Dok ne dođem, nemoj se dizati. Pomiluje ju po glavi dobrom rukom: Oh, Agnus! Agnus! Izađe sredinom. Pauza.

AGNEZA rukama ispod glave, leži za čas nepomična, potpuno odsutna. Onda se malko upravi, gleda neko vrijeme preda se, pa, kao da nekom govori, prošapta tiho: Da znam barem, kako se zoveš! Zvala bih te... neprestano bih te zvala...

Pauza. Najednom se začuje, iza vrata u sredini, lagano cupkanje po gitari i podglasno mrmljanje. Zatim tiho nenametljivo pjevanje dvaju muških glasova što se slažu s pratnjom gitare. To mora da bude vesela, kabaretska "en vogue" pjesma, malo raskalašena u ritmu i riječima. Poslije prve strofe otvore se vrata i ukaže se: MUŽ držeći rukom preko ramena GOSPODINA SA ŠARENIM PRSLUKOM, koji cupka po gitari. Oni pjevaju i diskretno poigravaju u taktu. AGNEZA ostaje nepomična. Kad oni, još uvijek pred vratima - započnu drugu strofu, pada zavjesa.

ČETVRTA SLIKA

Wagon-lits. Na stoliću kraj prozora gori mala lampa sa modrim abažurum. Gardine su spuštene, stakla su zatvorena. Na stolu je još: putna flašica sa konjakom, mala srebrna čašica, veća putna čaša sa srebrnim poklopcem, zdjela sa nešto voća, paketom keksa, slatkišima, kutijica "Cachets-Faivre", par knjiga i novina, niska vaza sa cvijećem i ručno toaletno ogledalo. Krevet je prostrt za spavanje. AGNEZA sjedi u ćošku kraj prozora, odjevena u šarenu svilenu ali nipošto ekstravagantnu pijamu, sa papučama na nogama. Zatvorila je oči kao da spava. Njezina se glava pomalo ljulja pod ritmičkim udaranjem jurećeg voza. Duga pauza. Onda ona polako dignu ruku i pritisne na električno puce. Pokrije se preko koljena šalom. Pauza - niko ne dolazi. Zvoni još jedanput. Pogleda na uru na narukvici. U to se otvore vrata sa apaniranim staklom i uđe -

PODVORNIK - to je Neznamac iz prve slike - u poznatom dresu wagon-lits-personala, vrlo učtiv, i diskretan. On se pomalo ljulja držeći ravnotežu, kao što to biva u jurećem vozu: Molim, madame?

AGNEZA: Žao mi je: vi ste zacijelo spavali.

PODVORNIK: Ne, madame. Ja imam službu.

AGNEZA: Mogu li dobiti malo mineralne vode?

PODVORNIK: Vichy? Appolinaris?

AGNEZA: Svejedno.

PODVORNIK: Odmah, madame. Pođe i hoće da zatvori vrata.

AGNEZA: Čujte -

PODVORNIK ustavi se kod vrata: Madame?

AGNEZA: Koliko je sati?

PODVORNIK: Dva i trideset, madame.

AGNEZA: Hvala.

PODVORNIK: Molim. Izađe i zatvori vrata za sobom.

AGNEZA skine narukvicu, regulira uru i stavi je opet na ruku. Tad se nasloni i miruje. Pauza.

PODVORNIK vraća se sa bocom mineralne vode i čašom i hoće da nalije.

AGNEZA: Ne, ne. Molim ovdje. Uzme svoju putnu čašu, dignu poklopac i pruži je podvorniku. Onda uzme kutiju sa cachetsima i hoće da jedan stavi u usta.

PODVORNIK: Molim, samo čas. Madame ima migrenu?

AGNEZA malco začuđena sa cachetom u ruci: Da, tako nekako... Ne mogu da spavam.

PODVORNIK: Smijem li ponuditi gospođi jedan novi preparat što je mnogo uspješniji od Cachets-Faivre? Balzam! Gesta rukom sa pritisnutim palcem o kažiprst. Istodobno drugom rukom vadi iz džepa malu tubu: Molim, madame. Trese joj na ruku par tableta.

AGNEZA držeći otvoren dlan, gleda ga malco koketno: Ako me otrujete?

PODVORNIK se devotno nasmiješi: Izgledam li tako?

AGNEZA: Tko zna kakove tko ima pasije! Al ja sam po naravi lakovjerna, pa vam vjeru-

jem. Stavi tabletu u usta i popije par gutljaja vode. Sad je svršeno.

PODVORNIK: Želi li madame još štogod?

AGNEZA: Gdje se nalazimo sada?

PODVORNIK: Na Gotthardu. Grjehota što nije dan.

AGNEZA: Zašto?

PODVORNIK: Izgled je veličanstven, madame!

AGNEZA: Vjerujem. Ne znate, je li još svijetlo kod gospodina prijeko?

PODVORNIK: Malo prije je bilo. Pogledat ću. On izađe začas i odmah se vrati: Jest, madame. Mala pauza.

AGNEZA: I vi ovako dan na dan, pratite u ovim kolima nepoznate putnike?

PODVORNIK: Jest, madame: dan na dan.

AGNEZA: I nikad vas nitko ne zanima?

PODVORNIK: Ima malo prilike da s kim govorim. Svak je zaokupljen sam sobom. Ja sam ovdje kao ona lampa, madame. Zavrne se kontakt i ona gori. Pritisne se električno puce i ja stupam u akciju.

AGNEZA: Inače vam je sve svejedno.

PODVORNIK: Mora da bude.

AGNEZA: Niste se nikad pitali: bože moj, što goni ove ljude da hite iz jednoga grada u drugi? Šta tjera ovu ženu od kuće! Kamo ide ovaj čovjek? Tko ih čeka? Tko ih treba? Od koga bježe. Nose li u sebi bol? Radost? Očekivanje? Jesu li sretni ili nesretni? Hoće li se ikad vratiti odanle kamo putuju? Niste nikad kušali da ispitajte nutrinu nijednoga od ovih ljudi?

PODVORNIK: To bi preveć kompliciralo moju i onako napornu službu, madame. Kao što se činovnik u poštarskom vagonu ne zanima za sadržaj pisama što prelaze kroz njegove ruke, tako je i meni sa putnicima. Svaki nosi svoje tajne, dobre i zle, skrivene u sebi i - prolazi. Svakako držim, da je ovuda prošlo mnogo boli, radosti i očekivanja - kako ono izvoli reći madame. Katkad sam i ja ponešto vidio što mi je moglo otkriti da neko od njih pati ili uživa. Ali kud bih došao da sam se na sve to obazirao? Tuđe boli i tuđa sreća ostavljaju slabije utiske nego ovaj alpski pejzaž u noći.

AGNEZA: Vi se lijepo izražavate. Odakle ste?

PODVORNIK: Madame je vrlo ljubezna. Odakle sam? Od svakuda pomalo. Bilo bi dugo kad bih nabrajao sve krajeve, gdje su ubilježeni tragovi moga porijekla. U kratko rečeno: ja sam kozmopolita. Od nikuda i od svakuda.

AGNEZA: Ali ja vas zadržavam. Možda ste umorni.

PODVORNIK: Ni najmanje, madame. Radostan sam što madame ispunjuje svoje besano vrijeme u razgovoru sa mnom.

AGNEZA: Zacijelo govorite mnogo jezika?

PODVORNIK: Kao kardinal Mezzofanti⁷, madame: mnogo i loše. Zapravo ne znam ni jednog.

AGNEZA: Šta ste bili prije nego što ste došli u ovu službu?

⁷ Mezzofanti, Giuseppe (1774-1849) - kardinal, talijanski jezikoslovac, poznavao 60 jezika

PODVORNIK: Slično što i sada, madame. Uvijek sam bio gdje se ljudi prenose s jednog kraja na drugi. Porodična tradicija! Služba nije bogzna kako ugodna, ali trenira karakter.

AGNEZA: Kako to mislite?

PODVORNIK: To je vrlo jednostavno, madame. Ja nikad ne žalim kad tko prođe, jer tko je god u vozu, taj mora i saći iz njega. Neko prije, neko kasnije. Već prema stanicama. Katkad se desi da neko prije reda iskoči, na otvorenoj pruzi - al to su rjeđi slučajevi. I tako čovjeku otvrdne srce.

AGNEZA: Tako je i najbolje. Vi zacijelo nemate migrene, kad ste u vozu.

PODVORNIK: Ne, madame. Nikada.

AGNEZA: Pa zašto nosite te tablete u džepu?

PODVORNIK: Vidio sam odmah da gospođi nije dobro i uzeo sam ih kad sam išao po vodu. Kao što uzmem cigarete kad zazvoni koji gospodin. Za gospodu: cigarete - a za dame: tablete.

AGNEZA malo se nasmije: Vi ste psiholog.

PODVORNIK: Nek mi ne zamjeri madame, al to se ne bi moglo nazvati psihologijom. To je nešto sasvim živinsko: instinkt.

AGNEZA: Kako?

PODVORNIK: Molim za oprostjenje, madame, noge nerado čine nekoliko puta jedan te isti put!

AGNEZA opet se nasmije: Kako ste zgodni! Iza kratke pauze: U ostalom, čini mi se da sam vas negdje sreća... Al samo da znam gdje?

PODVORNIK: Pruga na kojoj službujem, veže dva svijeta. Mogu skoro ustvrditi da se mene prije ili kasnije mora sresti.

AGNEZA: Može biti da je tako. Zašuti. Pauza. Zašto šutite?

PODVORNIK: U službi govorim samo onda kad me pitaju. Ako madame dozvoli - Hoće da pođe.

AGNEZA: Molim pogledajte još jedanput, gori li svjetlo kod gospodina?

PODVORNIK otvori vrata i pogleda van: Jest, madame: gori.

AGNEZA: Zakucajte, molim vas, i zamolite gospodina da dođe ovamo. Ja i onako više neću zaspati.

PODVORNIK: Molim, madame. Zatvori vrata za sobom i poslije malo otvori opet i reče: Madame, gospodin će odmah doći. Zatvori i opet ode.

AGNEZA uzme zrcalo, pogleda se, pređe češljem preko kose, onda se nasloni, miruje i čeka. Voz šumi kroz tunele. Napokon neko zakuca na staklu na vratima. Ona jedva okrene glavu i reče: Naprijed.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM ovaj put bez šarenog prsluka, gologlav, proviri: Slobodno?

AGNEZA: Izvoli samo.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM uđe i zatvori vrata: Šta to znači? Nije ti dobro?

AGNEZA: Ne mogu spavati, pa ne volim biti sama.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Sinoć si me skoro bacila napolje, a sad me zoveš da ti pravim društvo!

AGNEZA: Sjedi i pripovijedaj štogod. Ja nemam volje da govorim.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Čuo sam. Skoro tri četvrti sata razgovarala si sa podvornikom.

AGNEZA: Amizantan je uistinu. Htjela bih da se naši intelektualci onako znadu razgovarati sa jednom damom.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ciljaš na mene?

AGNEZA: Ti nisi intelektualac. A ipak si dosadan kao da jesi.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: I zato si me pozvala ovamo?

AGNEZA: Ne. Rekla sam ti: ne volim biti sama. Bojim se.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Bojiš se? Koga?

AGNEZA: Samoće. Noći.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Nervi, draga moja.

AGNEZA: Ah, kakvi nervi. Jače: Misli. Još jače: Želje.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne razumijem te. Kakve misli? Kakve želje?

AGNEZA: Samo me dražiš svojim ispitivanjem. Rekla sam ti: nemam volje da govorim. Pripovijedaj štogod ili šuti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM gleda je neko vrijeme, a onda: Šutjet ću dok mi nešto ne padne na pamet. Uzme sa zdjele veliku jabuku, prereže je, a onda jednu polovicu u dvoje i čisti lupinu. Jede. Pauza.

AGNEZA: Daj prestani s tim hrskanjem.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jabuka se ne može jesti bez hrskanja.

AGNEZA: Zar moraš uvijek jesti?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kasno u noći čovjek ogladni.

AGNEZA mirnije: A ti jedi. Ima i bonbona. Uzmi i malo konjaka.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Hvala! Ne jede više jabuke, ali posegne za bonbonima. Sve to on učini diskretno i obzirljivo.

AGNEZA: Žalim što nemamo nego jednu čašicu. Neće ti smetati što sam ja iz nje pila?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Zašto me danas neprestano vrijeđaš i izazivlješ? Da sam znao da ćeš biti takova, ne bih tvome mužu učinio usluge da te pratim. Toči konjak i drži čašicu u ruci.

AGNEZA: Usluge - veliš? Sjao si od radosti kad te je za to molio. Nisi vjerovao svojim ušima. Ujedljivo: Izgledao si kao konobar, kad mjesto obične napojnice dobije malko kruniju banknotu. Daj i meni malko konjaka.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM držeći neispijenu čašicu, ponudi joj: Evo, izvoli.

AGNEZA: Ispi, molim te. Ja ću poslije tebe. Hoću da te udobrovoljim.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM ispije i ponovno natače: Ja se ne srdim. Ja sve rado primam što dolazi od tebe. I dobro i neugodno. Pruži joj čašicu: Molim.

AGNEZA uzme čašicu, ispije i vrati mu čašicu: Hvala.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM natoči još jedanput, ispije, ostavi sve na stolić. Pauza. Još četiri sata. Pauza. Zašto malo ne legneš?

AGNEZA: Ne. Ali dođi malo bliže. Naslonit ću se na tvoje rame. Nasloni se. Ne znam zašto, al kad se vozim u željeznici, tako se rado naslanjam na nečije rame. Kad putujem s

mužem, uvijek mi je glava il na njegovu ramenu il na njegovu krilu. Siromah, on je tako strpljiv.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: I ja sam strpljiv.

AGNEZA: To je nešto drugo. Tebi to laska. Možda te i draži. Al on se žrtvuje. Ostaje po čitave sate nepomičan: sav se ukoči i utrne.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pa i ja ću ostati nepomičan. Do potrebe i utrnut ću.

AGNEZA: Vidjet ćemo. Pauza.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Vidjet ćemo.

AGNEZA: Daj mi cigaretu.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Nemoj pušiti. Sinoć si toliko pušila, pa te je glava zaboljela. Ti znaš da ne smiješ pušiti.

AGNEZA: Daj mi cigaretu.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM izvadi dozu, pruži je, al ne mijenja položaja: Kad baš hoćeš -

AGNEZA uzme cigaretu: Daj mi žigicu: sama ću pripaliti. Ovako mi je dobro i neću da se mičem. Pripali i vraća mu žigice.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM i on zapuši: Meni u noći ne ide duhan u tek.

AGNEZA: A ti ne puši.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kad ti pušiš, pušim i ja.

AGNEZA: A ti puši. Pauza.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM pomiluje ju slobodnom rukom po kosi: Mala Agnus.

AGNEZA: Ne zovi me Agnus. To je Kristinino pravo. U njezinim ustima to ima poseban zvuk.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Lijepo je ime Agnus. To znači janje.

AGNEZA: Jest. Da. Janje. Pauza. Voz neprestano buči, ona leži nepomično na njegovom rame-nu.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM zatvorenih očiju: Uživam ovako: zatvoriti oči i misliti da si moja žena. Misliti, da idemo nekamo, gdje nećemo nikoga sresti i nikoga na-ći.

AGNEZA: A ja baš tražim nekoga. Ja baš moram nekoga naći.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pa svoga muža. A kad bih ja bio tvoj muž, onda bi mene tražila.

AGNEZA: Muža se već ima: njega se ne traži.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Sad te više ne slušam. Sanjam. Sanjam i sjećam se onoga vremena, kad sam kao mlad student za tobom išao - al uvijek iz daljine, da me nisi mogla opaziti. Stidio sam se da doznaš, da te volim.

AGNEZA trgne se i uspravi: Šta govoriš?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jest - istina je. Ti ne znaš otkada te ja volim.

Uopće: otkad god pamtim, volio sam te. Al pustimo to.

AGNEZA uzbuđenije: Ne, ne. Govori, govori.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Čudnovato kako te to sada uzbuđuje, kod kuće nisi htjela ni slušati kad sam ti to govorio.

AGNEZA nestrpljiva: Dalje - dalje - samo govori.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne mogu govoriti kad me tako gledaš. Nasloni mi se opet na rame, pa ću ti sve kazati.

AGNEZA: Evo. Nasloni se na njegovo rame, napeto sluša svaku riječ i kao da joj se pri tom nešto otkriva.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Tako. Vidiš kako si dobra. Pomiluje je po glavi. Sad će opet ići. Mi smo dolazili k vama samo nedjeljom, al ja sam te htio vidjeti i u druge dane. Pa sam vrebao na te iza ćoškova, čekao te sakriven iza one kapelice pred školom, kad si se vraćala kući, čekao na prozoru kad sam znao da ćeš proći sa svojom mamom. Pauza.

AGNEZA još nestrpljivije: Dalje, dalje.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jedanput sam ti ukrao rupčić, a drugi puta jednoga sveca iz molitvenika, sveta Katarina sa velikim kolom. Još ih i danas čuvam.

AGNEZA čeka u nervozu na odlučnu riječ: A onda - onda -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kad je umro tvoj otac doveli su te k nama. Ja sam te neizmjereno žalio. I tješio sam te kad si plakala. Rekao sam ti u času kad smo bili sami: - "Nemoj se žalostiti: ja ću te čuvati i braniti, a ako ne nađeš muža, ja ću te uzeti." Bože moj, tako mi je sve živo pred očima, kao da je bilo jučer.

AGNEZA istražujući sve to većim interesom: A kad sam otišla u institut?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: To znaš da sam ti bio pisao.

AGNEZA: Znam.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Čitav je teatar bio s tim pismom: poslali su ga natrag tetki.

AGNEZA prekine ga nestrpljiva: Znam - sve to znam. Ali poslije toga? Naglo: Nisi nikad dolazio tamo gdje sam ja bila?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jest, dvaputa. Pošli smo nas nekoliko đaka tamo na izlet.

AGNEZA: Zašto me nisi potražio? Kao moj rođak.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Stidio sam se rad onoga pisma.

AGNEZA: Nisi ni dolazio u blizinu instituta?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Dakako da jesam. Vrtio sam se oko rešetke kao detektiv.

AGNEZA: A onda?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Poslije malo odvezli su te u sanatorij.

AGNEZA sve to naglije: I tamo si dolazio?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jest. I tamo.

AGNEZA: Pa što si tamo činio?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pitao kako ti je? Bila si tako slaba, da me nisu ni pustili k tebi.

AGNEZA: I šta još? Šta još?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Šta još? Molio se u crkvi za tvoje ozdravljenje. Onda sam još bio pobožan.

AGNEZA: I još... još...

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al šta ti je, Agnezo? Sva dršćeš? Primi ju za ruku.

AGNEZA otrgne ruku iz njegovih, presirana: Govori, šta još?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM kao da izmišlja: Zakleo sam se pred Majkom Božjom da ću te uzeti za ženu pa makar ostala neizlječiva.

AGNEZA: A cvijeće? Cvijeće?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM u čudu: Kakvo cvijeće? Ah da: stavio sam i kitu cvijeća pred Majku Božju.

AGNEZA: A nisi ga prosipao po stazama oko sanatorija?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM ne razumije: Prosipao?

AGNEZA: Da, govori. Šta me mučiš?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM nesigurno kao da se dosjetio: Ah, jesam, jesam.

AGNEZA: I odlučio si umrijeti, ako umrem?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Da, da, naravno.

AGNEZA: A kad sam se opet kući vratila?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Htio sam te zamoliti da budeš moja žena. Al tvoj me je muž pretekao.

AGNEZA: Sad mi je sve jasno.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM u čudu: Šta?

AGNEZA: Ipak sam te našla.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM čudi se još više: Ali, Agnezo - šta ti je?

AGNEZA: Uspjelo ti je da preokreneš čitav moj život.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne znam, al ja sam te uvijek volio.

AGNEZA: Pa da, znam. Ti i pišeš ona pisma.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kakva pisma? Komu?

AGNEZA: Nemoj nijekati. Nemoj me mučiti. Ja sam potpuno iznemogla. Izmrcvarena sam - čuješ li! Reci: jesu li ona pisma tvoja?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: O kakvim ti pismima govoriš?

AGNEZA čudno se smije: Sve ti je zaludu. Više se ne možeš sakriti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al vjeruj mi: ja te ne razumijem...

AGNEZA: Znam, znam. Nećeš da priznaš. Pa sam si mi pisao da nećeš priznati i ako doznam i ako te otkrijem.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al što da priznam?

AGNEZA potpuno pod uplivom svoje fiksne ideje: Zato si i letio za drugim ženama, samo da mene obmaneš, da ne dođem na pomisao da si ti onaj neznanac. Je li tako? Je li tako?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Znaš -

AGNEZA vadi iz svoje torbice snop listova: Zar nije ovo tvoje? Zar nije ovo tvoje? Prosiplje pisma u njegovo krilo: Sam si se izdao. Zašto tajiš dalje? Sad ne možeš natrag! Iz moga si

me mira izbacio, zavezao me, zarobio... Zaljubio si me u jedan fantom što je oživio pod mojim rukama. Mjesece sam ludovala i umirala za praznom sjenom i trošila se u željama za jednim umišljenim stvorenjem. Spusti se na tle pred njim sa laktima na njegovim koljenima. Sad sam pri svršetku svoje snage. Ne varaj me dulje, priznaj, govori: nije li ovo tvoje? Nije li ovo tvoje? Sa nekoliko listova u ruci.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM koji je međutim pregledao dva tri pisma, shvatio o čemu se radi, najprije malko oklijevao, a onda: Oprosti mi, Agnezo.

AGNEZA: Dakle, tvoje je?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM plaho: Moje je.

AGNEZA ovije ruku oko njegova vrata: Pa šta čekaš onda? Zar ne vidiš: umirem za tobom.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM pridigne je objumivši je rukama: Agnezo! Dok se njihova usta približuju nastane mrak.

Velika pauza. Pozornica je potpuno mračna. Čuje se samo udaranje voznog kolesja. Kad se pozornica ponovno rasvijetli, opet se vidi isti odio wagon-litsa. Gardine su sa prozora pomaknute. Jutro je. Sa stolića su dignute stvari, osim vaze sa cvijećem i lampe, koja više ne gori.

AGNEZA sjedi u putnoj haljini i ogrtaču, sa šeširom na glavi, torbicom preko ruke i gleda kroz prozor. Stisnutim rupcem u ruci na ustima. Očajno mirna.

GOSPODINA SA ŠARENIM PRSLUKOM u istom odijelu od prije, sa kapom na glavi, bez uzbuđenja kao da se nije ništa desilo, posprema još i posljednje predmete u Agnezine kofere što stoje na krevetu. Ostavio je paketić kekisa na stranu, turio ga u džep i pomalo griska.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Trebaš li ovo? Uhvati neke novine, pokaže ih Agnezi.

AGNEZA pogleda novine, samo jedva vidljivo makne glavom: Ne.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM baci novine u mrežu. Pauza. Jede kekse, onda ponudi njoj: Jedan keks?

AGNEZA opet gesta: ne.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: A ipak morala bi nešto uzeti. Bit ćeš gladna.

AGNEZA nervozno: Nisam gladna.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Valja odma brzojaviti tvome mužu, da smo zdravo stigli.

AGNEZA s bolnim sarkazmom: Sretno stigli, molim. Zaplače u rubac.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al molim te, nemoj plakati. Sad ćemo skoro izaći i bit ćeš sva zaplakana. Mislit će ljudi bogzna šta.

AGNEZA: Pa to i je "bogzna šta" za me. Zar nije?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jest, da znaš - ti sve uzimlješ, kako da kažem, ti uzimlješ sve na tešku ruku. Druge bi na tvom mjestu -

AGNEZA prekine ga: Da, druge. Gospođa Rubricius na primjer.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Molim te, ne spominji je u ovaj čas ni na ovom mjestu.

AGNEZA uzbuđena: A ipak: s njom si se sastajao, a meni si pisao ona pisma. Kako si mogao to činiti?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Htio sam da izazovem tvoj ljubomor.

AGNEZA naglo, uhvati ga za odijelo na prsima: I ti se više nećeš s njom sastati?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne, ne, zacijelo.

AGNEZA inzistira: Nećeš je ni pozdraviti?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne -

AGNEZA: Obećaj mi! Zakuni se, da je nećeš više ni pogledati.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al vjeruj mi. On se nagne nad njezin zatiljak i poljubi je. Onda počne zatvarati kofere. Pauza. Turi u usta keks. Uzme flakon sa kolonjskom vodom i uspe nekoliko kapi na dlan, pa protare ruke.

AGNEZA okrene se malo: Molim te, zazvoni.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Želiš li što?

AGNEZA: Zazvoni da dadem nešto onom čovjeku. Otvara torbicu i vadi novac.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pusti, ja ću to urediti. Zavrne čep od flakona, stavi ga u kofer i zaključa kofer.

AGNEZA: Ne, ne. Nervozno se okrene i pritisne električno puce: Ja sam ga noćas budila.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kako želiš. Zašto se odmah radi svake sitnice uzrujavaš? Netko zakuca na staklu. Naprijed. Izvadi nožić za nokte i čisti ih.

PODVORNIK uđe: Dobro jutro! Molim?

AGNEZA okrene se: Dođite.

PODVORNIK zatvori vrata za sobom i pristupi k njoj: Molim, madame?

AGNEZA daje mu jednu banknotu: Hvala vam za sve. Turobno se nasmiješi. I za tablete.

PODVORNIK: Najljepša hvala, madame!

AGNEZA pruži mu ruku: Do viđenja!

PODVORNIK primi njezinu ruku i učtivo se nakloni: Madame! Prošavši kraj Gospodina sa šarenim prslukom, ovaj mu također utisne u ruku napojnicu, koju on diskretno primi i reče: Hvala lijepo!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Imamo još dugo? Prestane da čisti nokte.

PODVORNIK: Desetak minuta.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Nađite nam onda jednog nosača.

PODVORNIK: Ne bojte se, to je moja briga. Imate li veliku prtljagu?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Dva velika kovčega.

PODVORNIK: Molim cedulje.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM vadi iz portfelja cedulje: Evo.

PODVORNIK primi cedulje: Sve će biti u redu. Izađe i zatvori vrata za sobom. Pauza.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Baš nije trebalo da mu pružiš ruku.

AGNEZA naglo: Zašto ne?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM ironično: Al da, doduše: to je tvoj intelektualac!

AGNEZA jače: Pitam te: zašto ne? On je bio vanredno učtiv i uslužan. Više nego li je njegova dužnost.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Zato je i dobio obilnu napojnicu...

AGNEZA uvijek agresivna: Pa tko sam ja da ne bih ovome čovjeku pružila ruke? U čemu sam ja bolja od njega?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: O tom sada nije riječ. Ja znam da smo pred bogom svi griješni, a u smrti svi jednaki. Al ljudsko je društvo izgrađeno na stepene... Izvadi iz džepa koštanu čačkalicu i čačka zube.

AGNEZA: Kako si smiješan. Ti i društvo i svi vaši stepeni! Šta misliš, da je on slučajno bio onaj koji se je u mene zaljubio i pisao mi one listove, pa da sam to noćas iz njegova odgovora otkrila - šta misliš, šta bi se bilo dogodilo?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ta valjda ne? - Iznenaden turi čačkalicu u džep.

AGNEZA histerično: Al zašto ne? Zašto ne?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Znala bi se valjda suzdržati.

AGNEZA uvijek uzbuđena: Zato jer je on slučajno podvornik, konobar, sobar - što li? Ta veće su bile zapreke i jači razlozi koji su me morali suzdržati - pa me nisu. Prešla sam preko svega, a ni na što nisam mislila. Ja sam samo ljubila i otvorenim srcem tražila svoju nepoznatu ljubav. Noćas sam dapače i pomislila jedan trenutak kad sam s njime govorila: a da mi sad ovaj čovjek reče da je on onaj? Bila bih pala u njegov naručaj kao što sam u tvoj!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: A drugi bi se dan gadila sama sebi!

AGNEZA jako: Misliš da se sada ne gadim sama sebi?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al to je ipak razlika.

AGNEZA: To misliš ti. Al ja nisam tražila nikakvih razlika, nego čovjeka koji me uvjeravao da me voli izvan svih mogućnosti... Koja sreća da ga nikad nisam našla!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ti si bolesna, draga moja.

AGNEZA: Kako ti govoriš! Poslije svega? Zvižduk lokomotive. Poslije mojeg izdajstva na najboljem čovjeku na svijetu.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM ciničan: To čine sve kad zavole drugoga. I vjeruj mi svaka nađe izliku što joj olakšava savjest. Ti si, na primjer, imala svoga anonimusa sa romantičnom aureolom i zaokružila svoj "crimen amoris"⁸ u skladan okvir.

AGNEZA gleda ga zapanjeno: Izliku? Izliku veliš? Kad te tako čujem govoriti, čini mi se, da je sve laž što si za me osjećao, da je sve varka što si mi pisao!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: A da ti ja uopće nisam pisao - šta bi onda rekla?

PODVORNIK otvori vrata i zavikne: Zürich! Molim izaći! Pođe dalje ostavivši otvorena vrata, čuje se sve to slabiji njegov glas: Zürich! Molim izaći! Zürich! Molim izaći!

AGNEZA trgne se sva izvan sebe: Šta si rekao? Šta si rekao?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM pomirljivo: Ali tako, velim na primjer - -

AGNEZA: Nema čovjeka koji bi mogao biti takav podlac! Voz stane. Vani žurba.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM još blaže: Kako ti mučiš sama sebe ni za što. Umiri se -

⁸ **crimen amoris** (lat.) - ljubavni prijestup, nevjera u ljubavi

Milan Begović: Pustolov pred vratima

PODVORNIK na vratima: Molim, ovdje je nosač... Kad se Nosač pokaže na vratima, pada zavjesa.

PETA SLIKA

U elegantnom hotelu u Alpama: salon jednog apartmana, sa visokim prozorima i ukusnim, udobnim namještajem. Desno, iza draperije, ulaz u spavaonu. Večer je, oko jedanaest sati. Jedino svjetlo: velika stajaća lampa sa žutim abažurom. Lijevo: dvostruka vrata - prva se otvaraju van, druga prema unutra - što vode u koridor. Luster koji nije zapaljen.

Kad se dignu zavjesa, pozornica je prazna, a iz spavaonice čuje se jasno slijedeći dijalog u velikom tempu i uzbuđenim akcentima: skoro kao kakva prepirka.

AGNEZA iznutra do konca scene: Recite - priznajte -

MUŠKI GLAS: Ali šta? Šta?

AGNEZA: Jeste li vi onaj...

MUŠKI GLAS: Ali za Boga miloga -

AGNEZA: Ne puštam vas prije nego li priznate -

MUŠKI GLAS: Draga moja, vi ste potpuno ljudi!

AGNEZA: Čekajte - govorite -

MUŠKI GLAS: Pustite me već jednom!

AGNEZA: Ubit ću se! Bacit ću se kroz prozor!

MUŠKI GLAS: Ne vičite tako! Doći će personal!...

AGNEZA: Nek dođe - nek čuju svi -

MUŠKI GLAS: Ne vucite me tako! Kakav ću samo izgledati... Ja idem ponovno u salu -

AGNEZA: Šta? Vi ćete još i plesati nakon svega? To je brutalno!

MUŠKI GLAS: Pa dođite i vi! Zbogom!

AGNEZA: Ne, ne, još jednu riječ.

MUŠKI GLAS: Samo se žurite! Tražit će me žena..

AGNEZA: Kako? Vi ste i oženjeni? To mi niste rekli -

MUŠKI GLAS: Pustite me!... Ah, šta ću se ja s vama ovdje natezati. Čuje se kako se je prevrnuo jedan stolac.

AGNEZA: Ubit ću se -

BRUTALNI LJUBAVNIK izađe usplahiren naglo iz spavaonice, hiteći k ulazu popravljajući oko vrata svoj frak: Pa ubijte se koliko vas volja! Otvarajući vrata, za se: Luda jedna histerična! Hitro izađe i lupi vratima za sobom. Dok se vrata otvore, čuje se iz daljine jazz-band, ali vrlo prigušeno, samo po koji jači udarac bubnja i činela.

AGNEZA izleti poslije malo za ovim muškarcem, sva uzbuđena, i dođe do vrata malo kasnije nego što je on njima zalupio. Tu se ustavi, nasloni na lakat, a lakat na vrata. Pauza. Tad polako raspusti pozu, klone rukama, okrene se i teškim koracima dođe do prvog fotelja i baci se u nj. Onda, kao da hoće sama sebe uvjeriti, reče tiho: Ne, ne. Nije. Za čas postane mirna i apatična, zatim kao da se je sjetila onoga što se je maloprije dogodilo s njom, izrazi mimički osjećaj najgoreg gađenja:

Fh! Odurno! Kao da je stidom obuzeta sakrije lice u ruke i prigne glavu na koljena. Pauza. Napokon se uspravi, pređe rukom preko čela ispitujući, tako rekuć, šta se to s njome događa i uvjeravajući se očajno: Al ja sanjam! Sve to samo sanjam! Baci se polako na naslon i zatvori oči. Iza male pauze trgne se naglo, skoči do vrata, otvori nutarnja, pa vanjska, pogleda niz koridor, poslušaj, vrati se u sobu ostavivši vrata otvorena, pođe u spavaonu, iz koje, nakon nekoliko trenutaka, izađe omotana u veliki šal, pogleda se iz velike blizine u zrcalo i izvuče se kao mačka, kroz poluotvorena vrata napolje. Nutarnja vrata ostanu otvorena, a vanjska se zatvore za njom. Duga pauza. Napokon se ona vraća, potpuno promijenjena u raspoloženju, skoro vedra, pa govori nekomu pred vratima: Uđite, mladi prijatelju! Zar se bojite? Pruži ruku prema vani i uvede DOBRO ODGOJENOG MLADIĆA u sobu.

MLADIĆ u fraku, plah, sa vječnim, malco glupim posmijehom na licu: Molim - zašto bih se bojao?

AGNEZA zatvori i zaključa vrata: Vidite, to je zbilja senzacija, što smo mi iz istog mjesta. Sjedite malco.

MLADIĆ sjede: Hvala.

AGNEZA sjede također: Ja se ne mogu sjetiti, da sam vas ikad vidjela. Niste tamo nikamo zalazili?

MLADIĆ: O da. Ja poznam milostivu gospođu po viđenju.

AGNEZA: Zbilja? Već dugo?

MLADIĆ: Skoro ne pamtim od kada. Mi moramo biti istih godina. Išli ste u školu kad i ja.

AGNEZA: Šta ne kažete!

MLADIĆ: Jest. Ali sam vas i u zadnje vrijeme viđao vrlo često. U teatru. Na zabavama. I baš nedavno u katedrali na Bachovom koncertu.

AGNEZA sjede bliže do njega: Vi ste muzikalni?

MLADIĆ: Pa ja sam glazbenik. Komponista. Bili ste jednom na koncertu kad se je davao moj prvi kvartet. Sjedili ste u drugom redu, na kraju.

AGNEZA: Kako ste vi to upamtili?

MLADIĆ ponešto stidljivo: Jer ste pljeskali.

AGNEZA: I to znate? Čudnovato.

MLADIĆ: Pa to je razumljivo! Ja sam se i naklonio prama vama, al vi niste ništa opazili.

AGNEZA: Žao mi je, nisam. Kad je to bilo?

MLADIĆ: Prošle jeseni, u oktobru. Pauza.

AGNEZA: Izvolite pušiti? Nudi mu kutiju što je kraj nje.

MLADIĆ: Hvala. Ne pušim. Moji nervi to ne podnose.

AGNEZA: Zašto ste me pozvali da s vama plešem?

MLADIĆ: Pa mislio sam, pa mislio sam: iz istoga smo mjesta, a onda... Prekine se.

AGNEZA: A onda... šta? Recite...

MLADIĆ: To nema smisla.

AGNEZA: Govorite, ne bojte se. Sami smo. Ovdje nas niko ne čuje.

MLADIĆ: Oh, glede toga: to može svak čuti. Samo je malo nečedno s moje strane.

AGNEZA: Ne mari. Meni možete reći što god hoćete. Ja vam neću zamjeriti. Nasloni svoju ruku na njegovu: Dakle?

MLADIĆ: Znate, mislio sam nešto sasna banalno.

AGNEZA skoro nestrpljiva: Al recite već jednom! Mi se skoro moramo dolje vratiti.

MLADIĆ: Mislio sam: dobro je sebi sakupljati publiku.

AGNEZA smije se, a on za njom: Vi ste uistinu zgodni!

MLADIĆ: Al nemojte se, molim vas, uvrijediti. Mi početnici u umjetnosti, računamo sa svakim pojedincem. Zato sam vas htio upoznati i s vama plesati.

AGNEZA: Samo zato?

MLADIĆ: Da, i zato: jer izvrsno plešete.

AGNEZA: I ni za što više?

MLADIĆ toplo u naivnom entuzijazmu: Htio sam vam još poljubiti ruke, što su onako neumorno pljeskale mome kvartetu. Prigne se hitro i, vrlo uzbuđen, poljubi joj obje ruke, koje mu ona prepušta bez otpora.

AGNEZA gledajući u njegovu prignutu glavu: Kad nije nego to... Pauza. Kad se on uspravi ne govoreći ništa, reče ona: A ja sam o vama zlo mislila.

MLADIĆ: Kako? Zašto?

AGNEZA: Cijelo ste me veče neprestano gledali. I kod table-d'hôtel⁹ i u sali.

MLADIĆ: Pa rekao sam vam zašto. A onda bili ste tako blijedi i niste skoro ništa okusili. Valjda zato jer ste bili sami.

AGNEZA: Kako to mislite?

MLADIĆ: Danas ste još ručali u društvu sa nekim gospodinom. Imao je na sebi šareni prsluk. I njega sam često viđao tamo dolje i svaki put je imao na sebi šareni prsluk. Večeras ga nije bilo s vama. Izgleda da ga uopće više i nema u hotelu. Je li to vaš muž?

AGNEZA: Ne, nije. On je moj kuzen. Samo me je dopratio ovamo. Al pustimo to. Radije: odgovorite mi na nekoliko pitanja, što me cijelu večer muče. Hoćete li?

MLADIĆ: Samo izvolite pitati.

AGNEZA: Hoćete li mi reći istinu?

MLADIĆ: Naravno. Samo ako -

AGNEZA prekine ga: Ne: ako, nego: bezuvjetnu istinu?

MLADIĆ: Hoću: bezuvjetnu istinu.

AGNEZA pogleda ga uporno: Čujte dakle: od nekog vremena dobivam nekakva pisma. On obori oči. Vrlo su prijazna i nježna; od nepoznatog obožavatelja. On je ponovno pogleda. Duboko me se dojmio njihov sadržaj i dala bih ne znam šta da upoznam toga čovjeka. On ne podnosi njezina pogleda i skrene glavu malo na stranu. On se zacijelo nalazi u ovom hotelu, jer znam da ide za mnom kud god se krenem. On je pogleda opet. I ja sada pitam vas: pišete li vi ta pisma?

MLADIĆ iznenađen: Ja?

⁹ **table d'hôtel** (franc.) - objed u gostionicama u određeno vrijeme uz određenu cijenu, za sve goste, za razliku od objeda **a la carte**, gdje gost bira i plaća po jelovniku

AGNEZA odlučno: Jest: vi!

MLADIĆ: Ali, milostiva gospođo, takvo što ne bi mi ni u snu palo na pamet.

AGNEZA uživlja se u svoju ideju: Po svemu izgleda da ste baš vi taj gospodin. Naravno. Tko bi drugi imao interesa da me zove baš na koncerte i na operu? Nemojte se pretvarati.

MLADIĆ: Ja se ni najmanje ne pretvaram.

AGNEZA: Ne bojte se, ja se neću srditi na vas. Naprotiv.

MLADIĆ: Al kunem vam se -

AGNEZA: Nemojte se zaklinjati. Ja ne vjerujem zakletvama. Priznajte pošteno: Recite: jest, ja sam vam pisao, jest, ja vas volim.

MLADIĆ: Doduše: Ja - ja vas volim, ali nisam pisao ni jednog pisma.

AGNEZA stavi ruku na njegovu glavu, malko drščućim glasom: Ako su ona pisma vaša, možete od mene učiniti što vas volja. Jer onom čovjeku ja pripadam sa svim svojim životom. Dosta je samo jedna riječ, mladi prijatelju: i ja sam vaša.

MLADIĆ pogleda ju vrlo začuđen, a onda kao da koleba, razvedri se i skoro kao da će priznati, napokon, kao da se je pokajao, iskreno i toplo: Milostiva gospođo, dao bih čitav svoj život da vam mogu priznati da su ta pisma moja! Pauza. Oboje su zbunjeni.

AGNEZA dođe k sebi, ganuta, nenadano primi njegove ruke i obaspe ih cjelovima: Vi ste tako plemeniti!

MLADIĆ izvanredno zbunjen: Zaboga, šta radite? Milostiva gospođo, nemojte -

AGNEZA se digne: Oprostite! Sa rupcem preko očiju: Ja ni sama ne znam šta radim. Pođe u spavaonu.

MLADIĆ zapanjen gleda za njom i u prvi čas ne zna što bi učinio: bi li otišao napolje, ili pošao za njom.

AGNEZA izađe, međutim, iz spavaonice, uhvati mladića ispod ruke i reče sasma sabrano, skoro ležerno: A sad bi se mogli dolje povratiti.

Izađu.

Pauza. Poslije malo povrati se DOBRO ODGOJENI MLADIĆ, bez daha pogleda po sobi kao da nešto traži, opazi Agnezin šal prebačen preko jednog fotelja, koji je ona tu odložila kad je došla, uzme ga, turi za trenutak u nj svoje lice i sav sretan izađe. Pozornica ostaje ponovno prazna. Nakon malo vremena ulazi

REŽISER TRAGIČNIH FILMOVA - to je Neznamac iz prve slike - i on u fraku, sa velikim cvijetom u zupučku. Zadovoljan, skoro veseo, zatvori vrata, protare ruke i reče sam za se: Kolosalno! Moj tip! Moj tip! Onda pogleda sobu, zaviri u spavaonicu: Hm! Zgodan interieur! Uistinu zgodan! Raširi pomalo još više draperiju na vratima, stručnim pogledom promatra onu prostori-ju i konstatira: Postelja u neredu - svileno pokrivalo zgužvano - lampa na noćnom orma-riću gori - jedna stolica prevrnutu - na divanu zgnječeni rupčić - boca sa vodom, a u čaši dva prsta vode - dama odsutna: kolosalno. Situacija poslije bijega! Spusti draperiju, pođe do stolića, uzme i pripali cigaretu, počne se šetati uzduž i poprijeko. Pjevucka u sebi, zatim otvori vrata, gleda u koridor, tapka nestrpljivo nogom, ponovno zatvori vrata: Sve su jednake! Šeta ponovno i govori podglasno: Moj tip! Moj tip -

AGNEZA ulazi ponešto zadihana: Oprostite. Morali ste čekati.

REŽISER: Molim, molim. Ja sam na to navikao.

Milan Begović: Pustolov pred vratima

AGNEZA: Nisam ga se nikako mogla osloboditi. Napokon sam mu rekla da ću se vratiti, nek me čeka.

REŽISER: I on vas čeka?

AGNEZA: Jest. Na velikoj balustradi, sa mojim šalom preko ruke.

REŽISER: Kolosalno! Sa vašim šalom preko ruke, na velikoj balustradi?

AGNEZA: Jest.

REŽISER više za se: To bi valjalo snimiti!

AGNEZA: Šta ste rekli?

REŽISER: Zar sam nešto rekao?

AGNEZA: Jeste. Vi govorite sami sa sobom.

REŽISER: Može biti. Niste čuli što sam rekao?

AGNEZA: Ne.

REŽISER: Grjehota.

AGNEZA: Zašto?

REŽISER: Pa bilo bi interesantno znati, šta čovjek govori sam sa sobom. Za se: Moj tip, moj tip -

AGNEZA sjede umorna i uzdahne: Ah!

REŽISER pogođen: Vi ste uzdahnuli?

AGNEZA rastresena: Da, da. Može biti.

REŽISER: Prije svega, draga gospođo, moramo da budemo na čistu sa jednom stvari. Nikakvih uzdisaja, nikakvih lamentacija, nikakvih suza! Meni je to već preko glave -

AGNEZA: Al molim vas -

REŽISER prekine je: Ne, ne, ne - najprije mi obećajte to, a onda ćemo dalje razgovarati. Vi ste uostalom interesantna žena. Mi ćemo se izvrsno razumjeti. Ja ću vam u svemu ići na ruku i vi od mene možete zahtijevati što vas volja; ali samo pod jednim uvjetom: morate biti veseli.

AGNEZA pruži mu ruku: Pa dobro: bit ću vesela.

REŽISER: Izvrsno. A znate zašto to od vas tražim?

AGNEZA: Zašto?

REŽISER: Ja sam režiser tragičnih filmova i sad sam ovdje na odmoru. Samo tri nedjelje. Promislite: Četrdesetidevet nedjelja u godini prolazim među plačem i uzdasima - četrdesetidevet nedjelja gledam očajna lica, puknuta srca, probušena čela - četrdesetidevet nedjelja slušam graktati gavrane i brecati mrtvačka zvona, podnosim proklinjanja osamljenih udovica, ucviljenih matera, ostavljenih vjerenica. I sada hoću: smijeha, smijeha, smijeha! Vesele mladosti i lakomislene ljubavi! Mogu li to naći kod vas?

AGNEZA ulazi pomalo u svoju maniju: Možda. Ako ste vi onaj koga tražim!

REŽISER: Pa naravno da jesam. Kunem vam se da jesam. I vi ste ona koju ja tražim: moj tip?

AGNEZA: Šta to znači: vaš tip?

REŽISER: To je vrlo jednostavno. Prije svega: vaša pojava. Ja momentano volim ovako tanke, prozirne, efebske figure kao što ste vi. Katkad me, doduše, uhvati po gdjejoja ma-

sivnija želja; al to rjeđe, mnogo rjeđe. Svakako vi ste za moje shvaćanje idealna pojava. A onda drugo - Ali: dozvolite da vam to ne rečem.

AGNEZA: Zašto?

REŽISER: Ne bih htio da moje konstatacije budu malko preuranjene. Čovjek se katkad prenagli u svojim sudovima i onda je razočaranje veće. Nadam se da se u vama neću razočarati.

AGNEZA: To sve ovisi o vama. Ako ste vi onaj -

REŽISER prekine je: Koga vi tražite! Pa naravno da jesam! Tko bi inače mogao biti nego ja. Ja i nitko drugi. Međutim: dođite amo. Sjedite na moje koljeno.

AGNEZA: Al šta vam pada na pamet!

REŽISER: Niste nikad sjedili na jednom muškom koljenu?

AGNEZA: Jest, ali -

REŽISER: Pa dakle? Čemu ti skrupuli? Da je slučajno moje koljeno kakva svježe ofarbana klupa - onda bi to bilo opravdano. Primi je za ruku. Dođite - dođite - Povučte je k sebi i ona padne na njegovo desno koljeno. Ne, ne. Ova je strana rezervirana za tragetkinje - naivke i sretno zaljubljene na ovu. Premjesti ju na lijevo koljeno. Tako. A sad recite koliko me volite?

AGNEZA: Vi ste tako komični.

REŽISER: To je vaš lični dojam, a nipošto odgovor na moje pitanje. Recite dakle, koliko me volite? Strašno? Mnogo? Tako-tako? Ili ni malo?

AGNEZA smije se: Tako-tako.

REŽISER: Dajte mi onda jedan cjelov, kakav se daje onima koje se voli tako-tako.

AGNEZA smije se i poljubi ga lagano u čelo: Evo - dobro?

REŽISER: Jako dobro. A sada: jedan cjelov kad bi me voljeli: mnogo?

AGNEZA smije se i poljubi ga u usta: Vi ste lukavi.

REŽISER: A sada jedan kad volite: strašno?

AGNEZA: Ne, to ne. Prije mi morate reći jeste li vi onaj -

REŽISER: Al jesam, naravno, baš onaj!

AGNEZA: Koji ste mi pisali ona pisma?

REŽISER: Ja nikad ne pišem ljubavnih pisama.

AGNEZA skoči: Šta? Vi ne pišete -

REŽISER upadne joj u riječ: Nikome! Presjeti se: Osim vama.

AGNEZA: Vi mi se rugate.

REŽISER: Nipošto. Hoćete da vam rečem što sam vam pisao?

AGNEZA: Pokazat ću vam ih. Pođe prema spavaonici.

REŽISER dignu se: Ne, ne, to je suvišno. Šta biste vi meni pokazivali moja vlastita pisma. Radije: poljubite me strašno.

AGNEZA već potpuno u svojoj fiksnoj ideji, zagrlila ga čvrsto i poljubi dugo.

REŽISER: Kolosalno. Još jedanput.

AGNEZA opet ga poljubi kao i prije.

REŽISER: A sada - Malo se zamisli.

Milan Begović: Pustolov pred vratima

AGNEZA u očekivanju: A sada?

REŽISER: Pođi u onu sobu. Pokazuje prema spavaonici.

AGNEZA: Zašto?

REŽISER: Velim ti: pođi u onu sobu.

AGNEZA: Pa onda?

REŽISER: Pođi i vrati se odmah.

AGNEZA: Uistinu si komičan! A ti?

REŽISER: Zapalit ću ovaj luster i čekat ću te ovdje.

AGNEZA: Govoriš li ozbiljno?

REŽISER: Kako ne razumiješ! Pođi i vrati se.

AGNEZA: Preobučena?

REŽISER: Gola.

AGNEZA ne reče ni riječi, ostane začas postidena, a onda se okrene i reče: Vratit ću se odmah. Čim je ona pošla, on zapali luster, a u isti tren začuje se pred vratima u koridoru revolverski hitac. Istodobno otvore se naglo vrata i upadne iza njih, strovalivši se preko ulaza, mrtvo tijelo nepoznatog čovjeka.

AGNEZA se prestraši, krikne, poleti natrag k Režiseru, bacivši se u njegov naručaj: Za boga, šta je to... Onda pogleda leš, vidjevši ga u krvi, sakrije lice u Režiserove grudi: Grozno!

REŽISER ne izgubivši prisutnost duha, najprije klekne: Lijepa parada! Onda hitro odvede Agnezu do bližnjeg fotelja. Sjedite, sjedite. Poleti do ubijenoga, pogleda ga i, još prignut, reče: Mrtav!

AGNEZA krikne i gleda u strahu onamo: Ah!

REŽISER: Ustrijelio se. U usta. Kolosalno! Gdje god se ja maknem, svuda je nekakva tragedija. Približi se k njoj: Poznajete li ga?

AGNEZA u strahu, dršće: Ja? Ja?... Odakle bih ga ja poznavala!

REŽISER: Pa to je zacijelo onaj što vam je pisao! Da tko drugi? Sad ste, draga moja, uhvaćeni "in flagranti". Pođe k izlazu.

AGNEZA: Šta?... Šta?... Digne se teško.

REŽISER kraj vrata, okrene se: Pa valjda ovaj leš jasno govori! Prekorači preko leša i naglo izleti van. Vrata ostanu otvorena.

AGNEZA slomljena, pođe, onda klone, pruži ruku prama mrtvacu i na koljenima se povlači prema njemu: Jesi li ti to dragi? Jesi li ti to, dragi! U koridoru se čuje buka personala koji se približuje, međutim pada zavjesa.

ŠESTA SLIKA

U Agnezinu stanu: soba sa balkonom i izgledom na park. Dva dana iza posljednjih događaja. Večer oko sedam sati. Pomalo se hvata mrak. AGNEZA, leži na divanu, blijeda, slomljena. Uz nju sjedi KRISTINA.

AGNEZA kao za se: Je li sve ovo istina? Krista, je li moguće da je sve ovo istina?

KRISTINA: Miruj, Agnus. Ne misli više na to.

AGNEZA: Valjalo bi umrijeti, pa da se ne misli. Samo da me nisi dovela kući! Ne mogu mu pogledati u oči. Ne mogu slušati njegova glasa. On me miluje glasom kao najmekšom rukom. A rukom me cjeliva kao usnama. Samo da me nisi dovela ovamo.

KRISTINA: Pa nisam te mogla tamo ostaviti. Sva sreća da sam još one večeri tamo stigla.

AGNEZA uspravi se naglo: A kako su me ispitivali! A kako su me mučili! - "Vi morate znati tko je on! Inače se ne bi bacili preko mrtvaca". - "Al ne znam, ne znam" - vikala sam - ne znam tko je, ne znam mu ni imena.

KRISTINA: Miruj, Agnus.

AGNEZA sve to uzbuđenije: Onda su rekli: "On se ubio radi vas. Vi ga morate poznavati. Vaša je spavaća soba u sumnjivom neredu: je li on bio tamo s vama?" - Pak su pretražili sve moje stvari i uzeli ona pisma; mislili su da su njegova.

KRISTINA: Misliš li uistinu da bi on mogao biti taj samoubojica?

AGNEZA: A šta ja znam! Šta ja znam!

KRISTINA: Pa zašto si se bacila preko onog mrtvaca?

AGNEZA krikne: Poljubila sam ga, Kristina, poljubila u krvava, raskinuta usta, misleći da sam ga napokon našla. Mrtva ili živa, bilo mi je svejedno. Skoro sam klikkala od radosti na onom mrtvom tijelu i pitala ga stoputa: Jesi li ti to, dragi?

KRISTINA: Ja mislim, Agnus, da je to samo tužan slučaj. Onaj nesretnik zacijelo nije ni znao tko je iza onih vrata na koja se je naslonio prije nego što se je ubio. Tako sam rekla i na redarstvu i izgleda da su poslije i tamo bili moga mišljenja. Tako su izvijestili i novine.

AGNEZA spusti noge na zemlju i sjedne na divan: Šta - bilo je u novinama?

KRISTINA: Jest. Naravno, tvoje ime nije ni spomenuto. Samo stoji da je ona dama koja je bila u svojoj sobi dok se to dogodilo, dobila živčani napadaj i bacila se od straha i užasa preko samoubojice.

AGNEZA: Tako je i bilo. Nisam znala što činim. Naglo: A ni njegovo ime ne stoji u novinama?

KRISTINA: Ne stoji. U hotelu ga nije nitko poznao, jer nije tamo stanovao. Izgleda da je doputovao onog istog dana, u jutro ili popodne. U džepovima su našli u jednom kuvertu veliku svotu novaca, a izvana je bilo napisano iskrivljenim slovima: - "Moje tijelo nek se spali, a pepeo prospe". - To je sve. Nikakvog dokumenta, ni jedne posjetnice. I sa odijela je bila istrgnuta krojačka tvrtka.

AGNEZA: Tako se ne zna ni otkle je?

KRISTINA: Ništa. Na redarstvu misle da to mora biti kakav pustolov, kome je dosadio život. Pa ima dosta takvih. Stoje u životu kao u kartašnici i stavljaju sve na jednu kartu: ili sve ili ništa. Ovaj tvoj prijatelj što ti piše, nije zacijelo nikakva protuha ni probisvijet; on te voli i teško bi ti ovakove neprilike pribavio.

AGNEZA: To sam i ja pomislila. Ali tko zna što je u čovjeku? Ja uopće i ne razumijem kakav je čovjek. Ja samo znam: da svi mi ne radimo ono što hoćemo nego ono što moramo.

KRISTINA stavi joj ruku na glavu: Jest, po svoj prilici da je tako. Inače ne bi ljudi činili sve ono što čine. Pauza.

AGNEZA: Koliko je sati?

KRISTINA pogleda na uru na ruci: Sedam.

AGNEZA: Svaki put me je strah one ure kad se on vraća kući. Kako mi je teška njegova blizina. I stid me je pred njim. Sve govori o drugim neznatnim stvarima, a zna da ja mislim na jednu. Šta je rekao kad si mu rekla o onim listovima?

KRISTINA: Ni riječi. Požutio je kao mrtvac. Pričinilo mi se, da su mu se i oči malo zamutile. Stisnuo mi je ruku i pošao amo gdje si ti ležala. Kad sam kasnije ušla za njim, nisam se mogla dosta načuditi kako je s tobom vedar i blagorodan.

AGNEZA: Nije ni spomenuo ništa, samo je govorio: "No šta radi moj mali filozof? Neću suza! Neću tugel! Sad smo, hvala bogu, kod kuće". - Ah, Krista, to se ne može izdržati!

KRISTINA: On zna da dvije stvari liječe sve boli: Vrijeme i dobrotu.

AGNEZA jako: Al mene mrcvari njegova dobrotu! Digne se: Jer ja hoću da on mene pita, da me ponizi, da me vrijeđa - i da mu sve kažem i da mu se ispovjedim.

KRISTINA: Pa on i zna sve, Agnus. Sve sam mu ja rekla.

AGNEZA: Rekla si mu samo ono što si i ti znala. Sjedne.

LIZA pokaže se na vratima: Milostiva gospođo, ovdje je jedan mladi gospodin i želi govoriti s milostivom gospođom.

AGNEZA: Nije rekao kako se zove?

LIZA: Jest. Neko čudno ime. Veli da mora nešto predati milostivoj gospođi.

KRISTINA: Ja ću pogledati -

AGNEZA: Ne, ne. Lizi: Dovedite ga amo, Liza. LIZA izade, poslije malo se vrati, stane kraj vrata i pusti da uđe DOBRO ODGOJENI MLADIĆ, onda ode i zatvori vrata za sobom.

MLADIĆ u ruci drži mali paket i nekakav uvijeni omot. Pođe hitro k Agnezi i burno joj poljubi ruku: Oprostite -

AGNEZA: Ah, vi ste... Okrene se Kristini: Ovo je mladi kompozitor... Malko stane kao da se ne sjeća imena. Moja prijateljica...

MLADIĆ nakloni se Kristini: Čast mi je, gospođice -

KRISTINA samo kimne glavom.

AGNEZA: Nećete li malko sjesti?

MLADIĆ: Hvala. Al neću vas dugo zadržavati. Sjedne obzirno na čošak jednoga stolca, stavi omot ispod pazuha, a skoro dršćući otvara paket: Ja sam samo htio da vam donesem vaš šal. Predaje joj šal.

AGNEZA začuđena: Ah, da, zbilja -

MLADIĆ: Ja sam vas one večeri čekao na velikoj balustradi, kako ste mi bili rekli. Čekao

sam čitava dva sata, a možda i tri. Napokon sam otišao do vaše sobe, al tu je bio nekakav metež i mislio sam da je najbolje da odem i da vam sutradan donesem vaš šal. Međutim, vi ste već bili otputovali. Pošao sam odmah za vama da ne biste možda ustrebali šal i eventualno zlo mislili o meni.

AGNEZA: Ni u kojem slučaju ja ne bih mogla o vama zlo misliti. Hvala vam za vaš trud i ljubeznu pažnju. Digne se i pruži mu ruku.

MLADIĆ digne se također i uzme ponuđenu mu ruku: Dozvolite, milostiva gospođo, još jednu riječ. Otvara omot. Ovo je moj kvartet. Htio sam vam ga pokloniti one večeri, al nisam vam se usudio priznati, da je posvećen vama.

AGNEZA na silu se nasmiješi: Meni?

MLADIĆ: Izvolite! Pruža joj note: To je da se sjetite nekoga tko je na velikoj balustradi čitava dva sata, a možda su bila i tri, čekao na vas, držeći vaš šal preko ruke.

AGNEZA gleda u note: To zvuči kao prijekor.

MLADIĆ: Oh, molim - kako bih ja -

AGNEZA: Al tu ne stoji moje ime!

MLADIĆ: Doduše. - Ali ovo - Pokaže prstom.

AGNEZA pročitava: - "Tvojim bijelim rukama, nepoznata Gospo". -

MLADIĆ: Jest. Tako je.

AGNEZA Kristini: Šta veliš, Krista?

KRISTINA: Lijepo.

AGNEZA: I to je sve radi aplauza?

MLADIĆ: Jest.

AGNEZA s turobnom ironijom: Zar nije nitko drugi pljeskao?

MLADIĆ: Oo jest. Mnogi. Ali ja sam samo vas vidio. Kratka pauza, on je ponešto u neprilici. A sada - dozvolite da se oprostim. Poljubi ruku Agnezi. Ljubim ruke, milostiva gospođo! Kristini: Klanjam se, gospođice!

AGNEZA u času kad joj ljubi ruku: Do viđenja!

KRISTINA: Do viđenja!

MLADIĆ se okrene, žurno dođe do vrata, tu se opet korektno nakloni i uzbuđen izađe.

KRISTINA: Poznaš ga otprije?

AGNEZA: Ne. Tamo sam ga prvi put vidjela.

KRISTINA: Izgleda da i taj luduje za tobom.

AGNEZA: Izgleda. Pauza. I svi su oni iz početka ovako plahi i nedužni kao ovaj nevješti muzikant. Svi su kadri da čekaju na velikoj balustradi nekoliko sati, sa našim šalom preko ruke... Ali poslije... Ah, Krista: Ljubav nije sreća.

LIZA uđe s jednim pismom u ruci: Milostiva gospođo, ovo je donio jedan gospodin. Čeka na odgovor.

AGNEZA naglo uzme pismo, prepozna rukopis, nervozno rastrgne kuvert, pročita i reče vrlo uzbuđeno Lizi: Dovedite ga amo. Još prije nego je izašla Liza, klikne: Živ je! Pruži Kristini pismo, koja je prišla k njoj.

KRISTINA pročita polagano: "Ovaj gospodin dolazi u moje ime. Saslušajte ga". Mala pauza. Ja ću vas ostaviti same.

AGNEZA: Ne, ne. Ostani, molim te -

POSLJEDNJI PRIJATELJ - to je Neznanac iz prve slike - odjeven u crno. Ušavši, stane kraj vrata: Dobra večer.

AGNEZA poleti k njemu, stavi mu ruke na ramena i sva izvan sebe: Je li živ? Recite, je li živ?

PRIJATELJ miran i hladan, skine njezine ruke sa svojih ramena: Gospođo, molim vas da me mirno saslušate. Ja imam mnogo da vam kažem, a moje je vrijeme odmjereno. Doznate sve i po onom redu kako se je što dogodilo. Mogu li sjesti? Ja sam umoran.

AGNEZA gleda ga prestrašenim očima, dršćućim glasom: Molim - sjedite. Pokaže na jedan stolac.

PRIJATELJ sjedne: Mi nismo sami, gospođo, a ja moram da s vama govorim u četiri oka. Želite li da pođemo gdje drugdje? Ili -

AGNEZA okrene se molećim pogledom Kristini: Ne, ne, ostanimo ovdje.

KRISTINA gleda bespomoćno svoju prijateljicu i odlazi.

PRIJATELJ: Neće nas niko smetati?

AGNEZA: Neće. Sjedne prama njemu u teškom očekivanju.

PRIJATELJ: Šta je moj prijatelj osjećao prema vama, to vam je dovoljno poznato.

AGNEZA: Jest.

PRIJATELJ: Jeste li mu vjerovali?

AGNEZA: Jesam.

PRIJATELJ: On se dakle nije prevario. To je bila jedina njegova želja i jedina sreća. Više nije tražio. On vas je dapače molio da ne mislite na njega, da ga ne tražite, jer da ga nikad nećete vidjeti živa ni za nj doznati. Je li tako?

AGNEZA: Jest.

PRIJATELJ: Vi ne znate kako je on bio radostan kad ste došli na vaš balkon i time mu potvrdili da ste sretni u vašem braku. Vi ne možete zamisliti kakav je bio kad vas je vidio prolaziti onom ulicom u koju vas je pozvao da dođete. Plakao je i vikao: - "Ona mi vjeruje! Ona mi vjeruje!" I sama pomisao da bi se ta vjera mogla u vama pokolebati nagnala ga je da vas zamoli da dođete na razna druga mjesta... On je onda uvijek stajao u najvećoj daljini od vas. Najzadnji bi došao, a prvi otišao: da se slučajno s vama ne sretne i tako se možda, ne izda. Nije ni u snu pomišljao, da bi ga vi mogli tražiti, a još manje ljubiti. Jer nakon njegove odlučne izjave da nikad nećete doznati za nj, tko bi bio pomislio da ćete ga vi ipak tražiti? A da tkogod može ljubiti nekoga tko je nevidljiv, nepoznat, neprisutan, to se ne bi moglo poroditi ni u fantaziji najdosjetljivijeg romanopisca. Ali eto, i to je moguće. I vi ste ljubili moga prijatelja.

AGNEZA u skrajnjem nemiru i nestrpljivosti: Šta me mučite, gospodine. Šta me ubijate? Recite mi gdje je, gdje je on? Da pođem k njemu i zagrlim njegova koljena, da se bacim preda nj, da mu rečem što sam sve radi njega učinila. -

PRIJATELJ prekine je: Ja ću na sve doći, gospođo. On je doznao za vašu ljubav - ali prekasno. Doznao je i osjetio se teškim grešnikom prama vama. Poslije podne onog dana kad se je pred vašim vratima u hotelu dogodila ona nesreća, sjedio je on u mojoj sobi, koja je bila uz vašu i dijelila su vas samo jedna vrata. Iznenada čuo je veliku prepirku iz vaše spavaone. Iz te je prepirke doznao da ste, na putu ovamo, u željeznici, postali ljubovcom vašega rođaka.

AGNEZA dignu se dršćući: Šta - on je sve čuo? Klone i pokrije lice rukama.

PRIJATELJ: Sve. Doznao je da vas je taj rođak prevario, uvjerivši vas da su pisma moga prijatelja njegova i napokon čuo je brutalno priznanje kojim je taj infamni ljubavnik sve opozvao. Vi ste kličali od očaja i htjeli ste mu oči iskopati. Al on je bio jači: bacio vas je na zemlju, a vi ste ostali stenjući i zavijajući: - "Gdje si, dragi moj! Gdje si?"

AGNEZA: Kako je mogao sve to čuti i znati, a nije došao k meni? Njega sam tražila, nje-mu sam se dala njegovu su bili oni cjelovi i zagrljaji, na nj sam mislila milujući onoga podlaca. Odvedite me k njemu, zaklinjem vas, odvedite me k njemu!

PRIJATELJ uvijek stvaran i nepomičan: Dozvolite prije da vas zapitam: Što bi bilo da je on k vama došao? Šta mislite da bi vas on uzeo poput onog kukavice i postao možda vašim ljubavnikom? Zar se na taj način povraća izgubljena sreća? Zar se na taj način izražava ljubav? Zar bi on ikad mogao imati i trenutka mira osjećajući se krivcem i ako nedužnim, vašeg oskvrnuća? Ne, gospodo: on je izabrao drugi, dostojniji način.

AGNEZA: Što je učinio.

PRIJATELJ: Najprije me je zamolio da ga ostavim sama u mojoj sobi. Šta je tamo tako dugo radio ne znam. Ja sam i večerao a on je bio još zatvoren. Poslije me je pozvao, i zamolio me da poslije par dana pođem k vama s ovim pismom. Zaželio je da vam sve ovo rečem i još da vas zamolim, da mu oprostite. Da ga zaboravite i da mu oprostite. Nek vam rečem, da vas je uvijek jednako volio, pa i onda kad je saznao da ste izdali i svoga muža i njega i svoju vlastitu ljubav. Pa kad je čuo da ga još uvijek tražite po stazama po kojima njega nije bilo moguće naći, poletio je na vaša vrata i pred vašim nogama -

AGNEZA krikne mahnito: Nije istina! Nije istina!

PRIJATELJ nepomičan: Šta mu je drugo preostalo? Samo tako mogao je spasiti svoju ljubav.

AGNEZA izvan sebe: Mene je morao ubiti, mene...

PRIJATELJ: Umirite se, gospodo. Digne se.

AGNEZA: Recite mi gdje je? Živ ili mrtav: gdje je? Gdje je?

PRIJATELJ: Danas sam razasuo njegov pepeo na vjetar. Pođe.

AGNEZA ustavlja ga: Ne, ne, čekajte još samo jedno: recite mi njegovo ime, nek znadem kako da vičem za njim. Recite: ime, ime -

PRIJATELJ: Gospodo, šta znači ime? Ime ograničuje. Ime znači samo jednog kakvog god čovjeka. On je bio više od čovjeka: on je samo ljubio. Da je htio da vi saznate njegovo ime, bio bi vam ga prišapnuo kad su vaša usta u smrtnom času stala nad njegovima. Ali on vas je samo - poljubio.

AGNEZA klone na divan očajna: Oh, zašto se nisam uhvatila za ono mrtvo tijelo, zašto sam se dala otrgnuti od njega... Mala pauza. I još sam rekla da ga ne poznam...

PRIJATELJ: To je bilo posljednje izdajstvo.

AGNEZA jako: Šta? Šta velite? Meni, koja sam se rastrgala na stotinu komada samo da ga nađem? Zar on to nije razumio? Zar on to nije spoznao?

PRIJATELJ: Gospodo, ja nemam više šta da vam kažem. Moje je vrijeme na izmaku. Zbogom. Pođe k vratima.

AGNEZA u zadnjem naporu poleti za njim: A vi? Tko ste vi?

PRIJATELJ: Posljednji prijatelj. Otvori vrata, izađe i ostavi za sobom vrata otvorena.

AGNEZA na koljenima pred vratima, protežući ruke za njim: Zašto me ostavljate - odvedite me - Gušeći se u plaču: Uzmite me sa sobom...

KRISTINA uđe naglo, prestraši se kad vidi Agnezu na koljenima: Agnus, zaboga... Digne je i vodi k divanu.

AGNEZA kao da bunca: Pustite me otići - pustite me otići -

KRISTINA: Agnus, umiri se... šta ti je rekao onaj čovjek?

AGNEZA kriči: Ubio se je, ubio pred mojim vratima...

KRISTINA: Prestani, Agnus - umiri se, tvoj muž je kod kuće.

AGNEZA: Zovni ga nek dođe. Digne se. Gdje je?

KRISTINA: Kud ćeš? Čekaj, sad će doći ovamo.

MUŽ iza kulisa; s punim dobrim akcentom: Agnezo! Agnezo! Novost! Velika novost! Ulazi vedar sa nekoliko ruža u ruci: Gdje si? Malko se začudi kad je vidi na Kristininim grudima: Šta je?

KRISTINA značajno Mužu: Glava.

MUŽ: Opet glava! Mala moja glavica: proći će, sve će proći! Al odmah ćeš se nasmijati kad čuješ novost. Evo dvije tri ruže za moga filozofa. Stavi ruže na stolić. Sreo sam tvog šarenog kuzena. Pratio sam ga. Pogodi: kamo? Do stana gospođe Rubricius. Sa velikom kitom cvijeća u ruci, kao prosac. Pomiluje ju po glavi. Šta, nećeš me ni pogledati večeras?

KRISTINA: Pustite je još malo ovako. Nije joj dobro. Međutim se Agnezina ramena tresu u konvulzu.

MUŽ ozbiljnije: Šta joj je?

KRISTINA: Dobro bi bilo da odete, dok se malo umiri.

MUŽ: Pa dobro. Otići ćemo.

AGNEZA digno se naglo i reče jako: Ostani!

MUŽ kad vidi sav užas na njezinu licu, zaprepasti se: Šta se je dogodilo? Agnezo!

AGNEZA uspravi se odlučna: Napokon moraš sve znati. Sve ću ti reći.

KRISTINA se digno i hoće da pođe.

AGNEZA: Ne, Kristina. Ostani i ti. Prigne glavu na ruku. Strašno!

MUŽ hoće da je primi za ruku: Govori, šta je?

AGNEZA trgne ruku k sebi: Nemoj me se dotaknuti! Samo slušaj. Onaj čovjek što se je ubio pred mojim vratima jest onaj isti, koji mi je slao one listove.

MUŽ bez čuđenja: Pa onda? O tom sam ja bio uvjeren. Zašto bi se inače ubijao pred tvojim vratima? Al sad je sve prošlo. Ja na to više ne mislim. Zaboravimo.

AGNEZA: Zaboravimo, da. Ali vidjet ćemo hoćeš li moći zaboraviti i ono što ću ti još reći.

MUŽ Slušam te.

AGNEZA: Bit ćeš valjda mislio, da sam ja, primajući i čitajući one listove koje sam ti onako podlo zatajila -

MUŽ prekine je: Ja sam ti sâm rekao, da neću da diram u tvoje tajne.

AGNEZA: Jest. Al to nisu bile samo nedužne tajne. To je bila prevara. Izdajstvo na tebi. Jer ja sam svuda tražila onog čovjeka.

MUŽ: Mogu da razumijem tvoju radoznalost.

AGNEZA: Kad bi to bila radoznalost. Al ja sam ga ljubila. Čuješ li, razumiješ li: ljubila do mahnitosti.

MUŽ: Pod dojmom one nesreće od neki dan, kidaš se, dijete, i mučiš i sebe i mene. To je poremetilo tvoju ravnotežu, uništilo tvoje živce. Ja neću da te više slušam.

AGNEZA primi ga za ruku: Moraš me slušati. Ako nećeš, a ti me ubij ovdje na mjestu. Jer ja to i čekam od tebe.

MUŽ kao da traži pomoć: Kristina -

KRISTINA uvjerena da je došao čas, kad sve mora da se objasni: Pustite je, nek kaže šta joj je na srcu.

AGNEZA: Jest, sve ću reći. Da znaš kako sam ga tražila svuda, u svakom čovjeku, svakoga ispitivala, svakoga tko god mi se pričinio da bi mogao biti on. Dok napokon nisam pošla na put. Dao si mi za pratioca onog mog rođaka, onog bezdušnika.

MUŽ: On? Šta je bilo s njim?

AGNEZA: Izmamio je moju tajnu od mene, ispaćene od nemira, lude od slijepog traženja i mojoj slaboći podmetnuo sebe. Tako sam izdala i onoga koga je moja ljubav očajno čekala.

MUŽ: Ja te ne shvaćam. Šta je: taj tvoj rođak -

AGNEZA jako: Njegova sam bila, razumiješ li, njegova, one iste noći, u vozu - da mi, onda, nakon par dana što me je izrabio, uhvaćen u tjesnac, prizna: da on nije onaj, da je samo htio da me ima.

MUŽ Šta govoriš? Agnezo -

AGNEZA: A onda me je uhvatilo ludilo, onda sam morala naći onoga, rad koga sam toliko stradala. Osjećala sam da je u mojoj blizini, pa sam na večer silazila u plesnu dvoranu, i tko god mi se pričinio da bi mogao biti on, povlačila sam ga u svoju sobu.

MUŽ izvan sebe: Ti sanjaš, Agnezo - čuješ - Hvata je snažno za ramena: Reci da sanjaš - ja hoću da sanjaš -

KRISTINA uhvati je za ruku: Dođi k sebi, Agnus, dođi k sebi!

AGNEZA mirno: Ne, ne sanjam. I potpuno sam pri sebi. Otkada nisam bila tako pri sebi kao danas! Nastavlja uzbuđenije: I u času kad sam bila u naručju koga god, ni imena mu ne znam -

MUŽ skoči kao mahnit: Dosta! Prestani! Naglo se uzšeta po sobi.

AGNEZA: Jest, jest. Ti ne možeš ni slušati, a ja sam sve to morala proživljavati! Pane na koljena i vuče se za njim.

MUŽ jako, izvan sebe: To ne može biti istina! Ne može!

AGNEZA upravi se na koljenima jasnim i mirnim glasom: Jest, dragi: sve je istina - Pruži ravno drhtavu ruku: Kao što je ova ruka moja.

MUŽ stane pred njom, uhvati je divlje za čeljust, pogleda je u oči i reče polako: Ti, moja Agneza?

AGNEZA: Ja - ja - Sruši se sama u se.

MUŽ pođe par koraka, pa se okrene, i pođe, teturajući se, k izlazu. Ustavi se a onda ispadne napolje.

KRISTINA potrči za njim, a uto pada zavjesa.

SEDMA SLIKA

Mali salon kod gospođe RUBRICIUS. Nekoliko velikih lovor-vijenaca sa vrpčama po zidovima. Ogroman svjež buket u jednoj vazi. Velika lampa sa šarenim svilenim abažurum pod kojim gori svijetlo. Prvi dio ove slike događa se u isto vrijeme kada i konac u šestoj slici. Samo jedna vrata.

GOSPOĐA RUBRICIUS stoji kraj stolića, izrezuje novine i lijepi odreske u veliki album. Odjevena u crno, sa golim rukama i velikim dekolteom na kome visi crni medaljon.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM malko izvaljen preko ručice fotelja, tako da može doseći prstima noge gospođe Rubricius. Čim se digno zavjesa on ju škaklje po nozi, kao da igra po klaviru i pri tom govori u taktu: Ide - ide - mali miš, dođi - ako - još ne spiš... iš! Pri koncu poleti rukom preko njezina koljena.

GOSPOĐA RUBRICIUS pošakljana, povuče se malko natrag: Ali nemoj.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM kad se ona ponovno približi počne opet: Ide - ide -

GOSPOĐA RUBRICIUS udari ga škarama po ruci. Al daj mi mira! Ja moram ovo svršiti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM uspravi se na fotelju i zijevne: A šta ti radiš, ribice?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Lijepim kritike od pokojnoga.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Šta - on ih je sakupljao?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Sve do jedne. One osobito dobre po dva, a neke i po tri egzemplara.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Je li moguće? Smije se.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Šta se smiješ?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Meni je uvijek govorio da uopće i ne čita kritike.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Drugo nije ni čitao u novinama nego kritike.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM zijevne: Ribice - hoće li to još dugo trajati?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Dok dođe jedan gospodin. Imam jedan poslovni dogovor s njime. Ti možeš ostati - dapače. Koketno: A kad on ode -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM opet prstima preko njezine noge: Onda - ide - ide -

GOSPOĐA RUBRICIUS odmakne se: Dosta već... Uostalom, znaš, ja i ti morali bi se jednom i pametno razgovarati?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Radoznao sam kako ćeš to udesiti?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Ne šali se, nego slušaj.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Slušam.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Sjećaš li se šta si ti meni govorio one večeri, kad je siromašni Rubricius umro?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Šta?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Kad smo plesali kod tvoje kuzine. Šta si mi govorio?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Svašta, ribice moja.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Doduše. Ali ipak ti nešto moram dozvati u pamet. Jer ako te ja ne podsjetim, sam se zacijelo nećeš toga sjetiti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Zar je tako neugodno?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Kako za koga. Dakle: kad smo onda plesali poljubio si me iza uha i zamolio da dođem k tebi u stan. Odgovorila sam ti da hoću, kad mi obećaš da ćeš me uzeti za ženu -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pa ti si bila udana?

GOSPOĐA RUBRICIUS nastavlja: - da ćeš me uzeti za ženu u slučaju: prvo: ako moj muž dozna da sam ga s tobom prevarila, pa se od mene rastavi; drugo: ako ostanem u blagoslovljenom stanju, pa se ja rastavim od njega; i treće: ako on umre.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: To je sve lijepo, al ovo tvoje podsjećanje pokazuje da nemaš ni truna pieteta. Jer govoriti o udaji, dok još ni trava nije izrasla na njegovu grobu, znači vrijeđati njegovu svježju uspomenu.

GOSPOĐA RUBRICIUS žestoko: Al kad sam k tebi dolazila drugi dan iza njegova ukopa, onda ti nije padala na pamet trava na njegovu grobu!

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: To misliš ti. Al mogu ti se zakleti, da me je samo grižnja savjesti nagnala da prihvatim Agnezinu molbu da je pratim na put. Tebe zacijelo nije grizla savjest.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Šta ti znaš! Zašto sam onda za vrijeme tvoga odsustva izrezala i priljepila u ovu knjigu preko osam stotina kritika? Al pustimo to. Vratimo se na tvoje obećanje.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM s dosadom: Pa vratimo se.

GOSPOĐA RUBRICIUS odlučnije: Ti moraš ispuniti svoje obećanje. Ja sam došla k tebi, kompromitirala sam se, čitav grad zna što je među nama...

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Moguće. Ali ja sam ti obećao uz stanovite uvjete i ti si ih sama malo prije nabrojila. Samo: ni jedan se od ona tri slučaja nije desio.

GOSPOĐA RUBRICIUS plane: Kako? Šta?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al nemoj se odmah žestiti. Slušaj prije svega.

Ad 1: Tvoj muž nije doznao, da si bila kod mene i nije se s tobom rastao. Je li tako ili nije?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Jest.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Dakle: prva točka otpada. Ad 2: Ti, na sreću, nisi u blagoslovljenom stanju i nisi se, s tvoje strane, trebala rastavljati. Je li tako ili nije?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Jest.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Hvala Bogu. I druga točka otpada. Najzad, Ad 3: Tvoj je muž, na žalost, umro. -

GOSPOĐA RUBRICIUS prekine ga jako: Dakle? Dakle?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jest, ali: prije nego si ti bila kod mene. Prevariti svoga muža poslije njegove smrti nije nikakova zasluga jer nije nikakav rizik. Je li tako ili nije?

GOSPOĐA RUBRICIUS plane, baci škarice na pod, raštrka po zraku izreske novina što su pred njom i bijesno poleti k njemu: To je svejedno! Svejedno je, je li on umro prije ili poslije! Ja bih bila došla i da je živ ostao. To je infamno, prevario si me, zaveo, a sad se izvlačiš...

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM istodobno s njom, prekidajući je: Al nemoj se uzrujavati, umiri se. Sve se da mirno raspraviti. Budeš li vikala, neću uopće o tom govoriti. Ja nisam rekao da te neću uzeti...

SOBARICA poluotvori vrata i proviri unutra: Molim, ovdje je onaj gospodin.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Zaboga, kako tu izgleda... Kupi papire po zemlji, a Sobarica prileti da joj pomogne: Ja ću već - idite, uvedite ga... Sobarica ode.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Da ostanem?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Pa naravno. Zato sam ga i naručila na ovu uru. Da mi pomogneš izabrati... Kucanje. Naprijed!

UPRAVITELJ TVRTKE ZA NADGROBNE SPOMENIKE - to je Neznamac iz prve slike - uđe, sa cilindrom u ruci, a kožnatom mapom u drugoj: Dobra večer. Oprostite, malo sam zakasnio. Muškarci se hladno pozdrave.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Molim, molim. Baš u najljepše vrijeme. Izvolite.

UPRAVITELJ odloži cilindar, sjede na čelo stola i otvara mapu: Hvala.

GOSPOĐA RUBRICIUS Gospodinu sa šarenim prslukom, pokaže na mjesto kraj sebe: Izvoli. On sjedne do nje, ali tako da se vide njihove noge ispod stola.

UPRAVITELJ: Glede podzemnog rasporeda ostaje milostiva gospođa kod onoga, kako smo zadnji puta uglavili?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Mislim da o tome ne treba više govoriti.

UPRAVITELJ: Dakle: dva reda, a svaki po četiri lijesa.

GOSPOĐA RUBRICIUS Gospodinu sa šarenim prslukom: Šta misliš?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al čemu toliko prostora? Djece nemate, a za još jedno bit će uvijek mjesta i u jednostavnom grobu.

UPRAVITELJ: Doduše, gospodin u stvari nema krivo. Ali gospođa je još mlada: može se udati još jedanput.

GOSPOĐA RUBRICIUS: To je opet istina.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Valjda će se i drugi suprug pobrinuti za posebnu grobnicu!

UPRAVITELJ: To se ne može uvijek ustvrditi.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Moj pokojni nije htio ni da govori o tom.

UPRAVITELJ: A onda: nitko se neće srditi ako dobije u miraz i gotovu grobnicu. Na koncu konca, to je jedna kuća. Svoje vrsti, naravno.

GOSPOĐA RUBRICIUS: To i ja mislim.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja, na primjer, ne bih htio, da kraj mene ukopaju drugog muža moje žene. To zbilja nije simpatično.

UPRAVITELJ: Mogu vas uvjeriti, dragi gospodine, da bi to i vama bilo svejedno. Mrtvi bolje podnašaju jedan drugoga nego živi. Svakako: kako gospođa izvoli.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Najbolje je da ostanemo kod već izabranoga projekta. Gospodinu sa šarenim prslukom: Je li ti pravo?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kako god ti želiš.

UPRAVITELJ stavi nacрте na stranu: Dobro. Ovo bi bilo riješeno. Vadi druge nacрте. Što se tiče nadgrobnog spomenika, izradio sam ovdje nekoliko novih, modernih nacрта, po vašim uputama, i molim, ako vam se sviđe, izvolite izabrati. Uzme jedan i pokazuje ga. Ovaj

je vrlo jednostavan, ali ukusan: u formi piramide, od kararskog mramora, solidna trajna konstrukcija.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM koji je od početka posljednjeg Upraviteljeva govora spustio svoju ruku do koljena gospođe Rubricius i čeprka ispod njezine suknje, samo da nešto kaže: Čini mi se, nešto banalan.

GOSPOĐA RUBRICIUS: I preveć jednostavan. On je bio ipak glasovit čovjek.

UPRAVITELJ Gospodinu sa šarenim prslukom, koji prestane sa igrom ispod stola: Ne smijete u ovom predmetu tražiti nešto neobično. Nadgrobni spomenik ne može da izgleda kao kakva monumentalna fontana ili zvonik, gdje umjetnik može dati zamaha svojoj fantaziji. Gospođi Rubricius: A što se tiče toga, da je pokojnik bio glasovit čovjek, to i jest ono. Tu više govori ime nego svi uresi ovoga svijeta. Vadi iz mape nekakvu ilustriranu knjigu. Jeste li vidjeli u Beču Beethovenov grob na centralnom groblju? Ili Heineov u Parizu? Lista u knjizi. Evo: jednostavna piramida, a na njoj samo: Beethoven. Ili evo! Lista. Molim, najpriprostije što se može zamisliti, a natpis glasi: "Henri Heine". To ostavlja najdublji dojam - vjerujte.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Doduše -

UPRAVITELJ: Ja vam ne namećem svoj ukus, ali -

GOSPOĐA RUBRICIUS: Ne bih htjela, znate, da mi se prigovori kako sam baš na tome štedjela. Čitav svoj imetak ostavio je meni. A bio je sa mnom tako dobar. Ganuta: Prošle zime, kupio mi je krzno, koje je više stajalo negoli iznosi vas proračun za njegov grob. Plače.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: No, no, no... Digne se, prošetala se, opet, sjedne i počne ponovno igru ispod stola koja traje dok Upravitelj ne svrši slijedeći govor. Gospođa se ovaj put otimlje.

UPRAVITELJ: A vi se odlučite za ovaj. Ovdje imate četiri jonska stupa sa atikom, a među njima crna ploča u vertikali, na kojoj će se zlatni natpis vrlo jasno čitati. Pokazuje nacrt. Pa imate i ovaj: To je vrlo harmoničan, intiman dorski hram sa kasetiranom kupolom. Pokazuje. Nadgrobna ploča u horizontali, sa malko kosom površinom, velikim brončanim viticama, a na njoj u reljefnim slovima samo ime - kako se je zvao pokojnik?

GOSPOĐA RUBRICIUS: Aurel Rubricius. Otkine ispod stola diskretno ruku Gospodina sa šarenim prslukom sa svoga koljena.

UPRAVITELJ: To je ime kao stvoreno za jedan spomenik u dorskom stilu sa kupolom. Ima u sebi nešto klasično: Aurel Rubricius. Kad je rođen, molim? Pravi bilješke.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Ne znam točno. 19. januara navršio je četrdeset i devetu godinu.

UPRAVITELJ: No, onda ćemo staviti u prvom redu: Aurel Rubricius, a u drugom - Bilježi: 1876-1925.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM već je prije izvukao ruku ispod stola: Bilo bi također dobro, kad bi se stavio kakav emblem, koji bi označio zvanje pokojnika. Šta mislite: na primjer - jedna tragična maska -

GOSPOĐA RUBRICIUS: Jest, ideja je vrlo lijepa.

UPRAVITELJ: Ako baš želite. Ali taj emblem malko vrijeda osjećaj. Ne čini vam se to? Maska na grobu? Maska je, gospođo, laž, varka, gluma, a smrt je istina. Samo živima treba maska.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Pa ostavimo masku. Nego ja bih svakako htjela da se osim imena i datuma stavi još nekoliko riječi, po kojima bi se znalo, da sam ja podigla ovaj spomenik. Na primjer: "Ljubljenom mužu - zahvalna supruga".

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM s lakom ironijom: Ili: "Vjerna do groba".

UPRAVITELJ: To nije baš najsretnije. To se čita na svim grobljima. Sve su žene vjerne na nadgrobnim napisima svojih muževa. Al mogla bi se ista misao malko drukčije stilizirati. Prepustite stvar meni. Moja firma stoji u vezi sa najboljim našim književnicima, kod kojih stalno naručuje napise i epitafe. Glavno je da se odlučite za nacrt. Dakle: hoćete li ovaj dorski hram sa kupolom? Drži nacrt: Naravno, taj je i najskuplji. To je treća cijena, koju sam vam zadnji put naznačio.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Ja sam za dorski hram sa kupolom. Šta veliš?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Nesumnjivo je najljepši.

UPRAVITELJ: Dakle: dorski hram. Digne se. Hvala. Molim, izvolite se sutra navratiti da izaberemo materijal... i stvar će odmah u posao. Dok stavlja nacrt natrag u mapu, stavi cviker koji mu je bio ispaao i obrati se malko poslovno-šaljivo Gospodinu sa šarenim prslukom: Gospodine, nemojte mi zamjeriti, al kako bi bilo da se i vi pobrinite -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ne, ne, hvala. To mi je posljednja briga.

UPRAVITELJ zatvara mapu: Doduše, još ste mladi... Tko bi u vašim godinama i mislio na smrt. Uzme cilindar, mapu i nakloni se: Do viđenja. Izađe i odmah čim je nestao čuje se buka napolju.

GOSPOĐA RUBRICIUS začuđena: Šta je to? Pođe k vratima, a uto upadne nenadano na pozornicu

AGNEZIN MUŽ divlji, žut, noseći u ruci malu kutiju. Kad ugleda Gospodina sa šarenim prslukom, reče prigušeno: Da, znao sam gdje ću te naći. Gospođi Rubricius, stavivši kutiju na stol: Gospođo, oprostite, al moram govoriti s ovim čovjekom u četiri oka.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM plaho: Hitno?

MUŽ odsječeno: Hitno.

GOSPOĐA RUBRICIUS bez protesta: Ovdje?

MUŽ: Ovdje.

GOSPOĐA RUBRICIUS: Onda ću vas ostaviti same.

MUŽ bezobzirno, al ne drsko: To bi najbolje bilo.

GOSPOĐA RUBRICIUS izađe gledajući u čudu Muža.

MUŽ pođe za njom do vrata, zaključa ih i baci ključ u ćošak: Tako.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Molim te, šta to znači?

MUŽ: Obračun.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Kakav obračun?

MUŽ: Ti znaš vrlo dobro kakav obračun.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: U kući jedne dame?

MUŽ: Gdje se zvijer zateče, tamo se i zamlati.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM poleti k vratima i hoće da viče: Pusti me!

MUŽ ga odgurne da je odteturao do zida: Digneš li samo glas - Digne stolicu. - rascijepat ću ti glavu. Odgovaraj. Kad je Agneza išla na oporavak, povjerio sam ti je da je otpratiš - je li?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Jest.

MUŽ: Zloupotrijebio si moju vjeru u te, a što je još gore, i njezino skoro nebrojivo raspoloženje.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Molim te, izađimo odavle i sve ću ti reći kako je bilo.

MUŽ: Ja znam već sve. Samo još hoću da čujem iz tvojih usta. Ti si je prevario i zaveo.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Pozvala me je usred noći u svoj odjel...

MUŽ: Šta? Da ti se sama poda?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Baš tako nije -

MUŽ: A šta si onda učinio nakon par dana?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Uvidio sam da nije lijepo što činimo -

MUŽ: Postupao si s njom kao sa jednom sa ceste.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Htio sam, da uvidi -

MUŽ: Lažeš! Brutalno si joj priznao da si je prevario.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Morala je napokon doznati -

MUŽ: Zablatio si ženu, koja ti je s najčišćom vjerom pala u naručaj. Ubio si je u dušu. Oteo joj svaku mogućnost da se ikad sabere i pridigne. Jer i ako joj ja sve opraštam, ima ona u sebi strašnijega suca od mene, suca kakvog ti nemaš u sebi. Al naći ćeš ga u meni. Otvori kutiju na stolu i pokaže na noževe u njoj: Uzmi jedan.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM u strahu: Šta, šta si namislio?

MUŽ: Brani se.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM kuša sa ironijom: Al molim te, scena za kino -

MUŽ: Pa ti i nisi junak za grčku tragediju. Dakle -

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM gleda kud bi umakao: Poludio si! Sa otrovanim noževima.

MUŽ: Radije nego da te taknem rukama.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Al vjeruj mi, ti ne znaš sve -

MUŽ pruža mu jedan bodež iz kutije: Drži. Jedino se spretnom obranom možeš spasiti.

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM uzme nož: To je neizbježiva smrt: tvoja i moja.

MUŽ uzme drugi bodež: Dosta riječi. Ugasi lampu, na pozornici tama. Jesi li spreman?

GOSPODIN SA ŠARENIM PRSLUKOM: Ja te čekam.

Čuje se u tami naganjanje, a u to pada zavjesa.

OSMA SLIKA

Predgrađe. Most preko jedne vode, viđen tako, da se vidi nutrina luka, koji se, nad razom vode, nastavlja na širok stup što izlazi iz vode. Na stupu je širok rub na kom se može udobno ali prigusto kretati jedan i dva čovjeka. Na balustradi mosta Madonin kip okrenut prema prolazu. Još je noć, iako se prvi blijedi tragovi ljetnog prizorja pokazuju na horizontu.

Kad se dignu zavjesa pozornica je prazna. Onda se iz daljine čuje žviždanje što se pomalo približuje: nekakav uličarski motiv. Napokon se pokaže s lijeve strane

APAŠ - to je opet Neznanac iz prve slike - dolazi zviždeći. Ustavi se na mostu, prestane žvižditi, sjedne na balustradu, pogleda oprezno s jedne pa s druge strane. Tad se protegne i uzdahne, pljune u vodu i reče: Odurni život! Pričini mu se zatim kao da čuje korake, poleti lagano preko mosta na desno, uvuče se ispod mosta, stane na rub od stupa i provuče se ispod luka izgubivši se otraga. Pauza. Poslije malo uđe s desna

UŽIGAČ ULIČNIH SVJETILJAKA - i on je onaj Neznanac iz prve slike - u ruci nosi dugačku palicu za nažiganje i gašenje plinskih svjetiljaka, u modroj bluzi i kapi sa napisom. Ustavi se kraj svjetiljke, nasloni na nju svoju palicu, izvadi iz džepa limenu kutiju i mota cigaretu. Dok je pripaljuje pojavi se iza njega

AGNEZA potpuno rezignirana, izmučena, neuredne kose. Kad vidi da ne može više natrag, ustavi se: Gospodine -

UŽIGAČ trgne se: Šta ste me prestrašili!

AGNEZA kao da se ispričava: Nisam htjela.

UŽIGAČ: Molim, molim. Šta vas vodi ovamo, gospojice?

AGNEZA: Htjela bih znati koji put vodi do tramwaja.

UŽIGAČ: Za centrum ili predgrađe?

AGNEZA: Za centrum.

UŽIGAČ: Pođite ovako preko mosta, a onda ravno desno. Samo ćete još dugo čekati na prva kola. Imate još tri sata vremena.

AGNEZA: Hvala. Pa čekat ću. Sjedne na jedan kamen: Kako se zove ovaj most?

UŽIGAČ brbljavo: Most preko mrtvoga rukava. Tu je voda vrlo duboka. Kažu da je i otrovna - a bog bi ga znao. Svakako mnogi su u njoj svršili svoj život. Zato se i ona Madonna zove: "Madonna samoubojica".

AGNEZA pogleda k Madonni: Tako?

UŽIGAČ: Da, uistinu. Nema doduše takve Madonne u koledaru, ali, evo, ima je u životu. Svako zvanje ima svoga sveca. A otkle ste vi? Iz grada?

AGNEZA: Iz grada.

UŽIGAČ: Čudnovato.

AGNEZA: Šta je čudnovato?

UŽIGAČ: One iz grada ne dolaze nikad ovamo. Ovdje nema nikakvih boljih prolaznika, samo skitnice i propalice.

AGNEZA: Ja i ne tražim nikoga. Zalutala sam.

UŽIGAČ: Svakako nije dobro da se ovdje ustavljate. Svako malo vremena prođe ovuda stražar.

AGNEZA: Pa ja nisam učinila ništa zlo.

UŽIGAČ: To ne stoji nikome na čelu napisano. On će vas zacijelo odvesti na stražarnicu.

AGNEZA: Zašto?

UŽIGAČ: Imate li svoje papire u redu kod sebe?

AGNEZA izmučeno: Kakve papire?

UŽIGAČ: Pa dokumente. Ako nemate, prespavat ćete u buturnici. Najbolje bi bilo da vas ja otpratim dok ne izađete iz ovog rajona.

AGNEZA: Ja ću čekati ovdje.

UŽIGAČ: Preko u trećoj ulici ima jedna kavana. Doduše tamo ne zalaze grofovi ni princeze, al jedan stolac bit će i za vas.

AGNEZA apatično: Ja ću ostati ovdje.

UŽIGAČ digno se: Pa kako vam drago. Uzme palicu i gasi svjetiljku. Žao mi je, al svjetlo vam ne mogu ostaviti. Zbogom, gospođice.

AGNEZA podglasno: Zbogom. Okrene lice k vodi.

UŽIGAČ prijeđe preko mosta i izgubi se lijevo. Pauza. AGNEZA pokrije lice rukama i ostane trenutak tako. Zatim digno se naglo, pogleda prama strani gdje se izgubio onaj čovjek, pođe polako mostom posrćući i hvatajući se balustrade, očajna, skršena. Kad dođe do Madonne, obuhvati njezino podnožje i zajeca.

AGNEZA: Ti koja sve možeš: daj mi snage! Još jednom dotakne glavom podnožje, onda se odlučiti, stavi nogu na donji dio balustrade, pogleda najprije desno, a onda lijevo, na što joj se pričinilo da s te strane neko dolazi. Prigne se iza balustrade tako da joj se vidi samo dio glave i poleti desno do mjesta, gdje je prije bila.

POLICAJ - i on je Neznanac iz prve slike - žurnim korakom dođe do mosta s lijeva i viče prema desnoj strani: Stani! Tko si? Pođe par koraka, ustavi se na mostu, i pogleda gore i dolje uzduž vode, ali ne vidi nikoga. Onda kao da mu se pričinilo da jest neko: Javi se, pucat ću! Mir. Pauza. Gleda u dno desno. Pa kao da je nekog vidio: Misliš da te neću naći? -

I poleti preko mosta desno u kulisu.

AGNEZA se je u očajnoj stravi priljepila uza stup mosta i samo sluša kako se gube koraci Policajja.

APAŠ se pokaže s druge strane stupa, ispod luka i, da se bolje sakrije od Policajja, stane na rub, zgrbljen ispod luka i miruje.

AGNEZA se malco ohrabri, izađe korak i viri iza stupa prama strani kud je iščezao Policaj. Al izgleda da ga je vidjela gdje se vraća, pa sađe ispod luka i najednom se nađe s Apašem lice u lice. Prestraši se i tiho krikne.

AGNEZA: Ha!

Milan Begović: Pustolov pred vratima

APAŠ surovo kroz zube: Koji te je vrag doveo ovamo?

AGNEZA: Policija.

APAŠ: Pa znam. Nisi imala drugog mjesta da se sakriješ! Samo da me lakše nađe. Odlazi, inače ćeš u vodu -

AGNEZA sva instinkt, tvrda: Šta je meni stalo!

APAŠ: Ne viči tako, gade ženski!

AGNEZA jako: Ubij me! Evo, ubij me!

APAŠ: uhvati je i baci u vodu. Čuje se slab krik: Pa idi. Plivaj. Gleda za njom: Proklete babe, ni ovdje nema čovjek od njih mira!

Šćućuri se pod luk, nepomičan, a na to se smrači pozornica.

DEVETA SLIKA

Kad se rasvijetli pozornica vidi se opet terasa pred vilom kao u prvoj slici. Na naslonjaču sjedi DJEVOJKA. Kraj nje NEZNANAC, strog i hladan. Pred rešetkom još uvijek njegov konj. Lampa je ugašena. Osvjetljenje kao u prvoj slici kod Neznančeva dolaska.

DJEVOJKA dignutim rukama, zatvorenih očiju kao da joj fali zraka ili da se guši u vodi: Ha - ha - ha -

NEZNANAC drži je za rame: Umirite se. Svršeno je.

DJEVOJKA sopće pomanje: Ha - ha -

NEZNANAC: Tako. Sad je sve prošlo.

DJEVOJKA klone izmučena na uzglavlje. Pauza.

NEZNANAC je gleda, i kad ona malco otvori oči, reče: Vaša je želja ispunjena.

DJEVOJKA iznemoglo: Potpuno. Pauza. A gdje sam sada?

NEZNANAC: Na prijelazu.

DJEVOJKA uvijek tiho: Bilo je teško. Teškim uzdahom.

NEZNANAC: I tako ste upoznali život.

DJEVOJKA: Hvala. Pogleda ga umornim, zahvalnim pogledom.

NEZNANAC: Želite li ga produžiti?

DJEVOJKA: Umorna sam od života.

NEZNANAC: A da vam rečem: dignite se i pođite još jednom tamo. Koju biste stazu izabrali?

DJEVOJKA malco življe: Onu istu, kojom sam malo prije išla.

NEZNANAC: Možda: bez boli i očaja?

DJEVOJKA s uvjerenjem: Ne, sa svim bolima i očajima.

NEZNANAC: Al ipak: bez podlosti i niskoće.

DJEVOJKA: Ne, ne - sa podlostima i niskoćama.

NEZNANAC: Onda svakako: bez ljubavi.

DJEVOJKA: Pa to ne bi više bio život.

NEZNANAC: Al bila bi možda sreća. O njoj sanja čovjek neprestano, traži je i uništava se za nju.

DJEVOJKA: Jest. Al sreća nije u životu. Život je nemir: hitnja u sudarima i nesvijest u zavrtljajima. Sreća je mir: odmicanje od života, uravnoteženje svih gibanja. Kad srce stane - onda počimlje sreća.

NEZNANAC: Vi niste uzalud živjeli. To je posljednje iskustvo.

DJEVOJKA: Ostajemo li dugo ovdje?

NEZNANAC: Koliko je dosta za molitvu.

DJEVOJKA sjedne uspravno, u mirnoj ekstazi: Blagoslovljen nek je život. U posmijehu nek je blagoslovljen i u suzi. U nadama i varkama, u znoju i kidanju. Blagoslovljena ljubav koja sve oprašta, koja, otvarajući našem srcu puteve u život, zna da je ono krhko i slomivo, pa ga miluje rukom podnašanja i trpeljivosti. Blagoslovljen onaj, koji je prvi stavio ruku na moje meso i koga su opile boli mog ranjenog djevičanstva. I onaj blagoslovljen koji je sakrio lice od mene, a usuo u moju krv ludilo i nemir ljubavi. I prevarnik nek je blagoslovljen, na čijim sam lažnim usnama ostavila svoje neiscrpljene želje. Blagoslovljeni i svi oni, koji nađoše niske radosti na mome tijelu, iznemoglom od traženja i vrludanja. Blagoslovljena ona iznakažena usta, u čijoj su se krvi zagušile slatke riječi nerečene, al koje su ostale otvorene za prvi i posljednji cjelov. I ruke onog razbojnika neka su blagoslovljene: one su me položile u naručaj smrti. I blagoslovljena nek je smrt. Kratka pauza. Onda ona pruži Neznancu ruku, pogleda ga i reče: A sada hajdemo. Digne se, stane uza nj, on prebaci ruku preko njezinih ramena i izađu kroz velika vrtna vrata, koja se pred njima sama otvore. Kad su došli kraj konja, on joj pomogne sjesti na nj, a onda uzjaše on iza nje. I izgube se. Vrata se opet zatvore. Od časa kad se je ona digla sa naslonjača, svira tiho ona ista muzika uz koju je Neznanac u prvoj slici došao na pozornicu. Međutim topot se gubi u daljini, svjetlo se umanjuje. Pauza. Napokon prelazi melodija u zadnje akorde poznatog fox-trotta i naskoro, naglo prekinuta, prestane. U isti čas upadne svjetlo iznenada kroz vrata što vode iz kuće na terasu, a iznutra se čuje nerazumljiv razgovor. Na naslonjaču leži mrtva DJEVOJKA.

SESTRA u kući: Izvolite - samo izvolite. Uđe. Zaboga, gospođice, pa vi ste u potpunom mraku! Pođe do stajalice lampe i otvori svjetlo. Već je i gospodin doktor tu.

LIJEČNIK ulazeći: To zbilja nije pametno, sestro: na večernjem zraku!

SESTRA: Ne može je čovjek otrgnuti odavle. Pogleda Djevojku. I zaspala je! Znate, neprestano me muči tim sviranjem. Moram po čitave sate jedno te isto...

LIJEČNIK koji je dotle uzeo Djevojčinu ruku, iznenada prekine Sestru: Mir! Pauza.

SESTRA nagnuvši se nad Djevojkom: Tako joj je čelo oznojeno.

LIJEČNIK pusti Djevojčinu ruku: Da. Smrtni znoj.

Zavjesa.

Sirmione - Zagreb,
Juli, Avgust, Septembar 1925.

Zagreb, 1926.

RJEČNIK

abažur (franc. **abat jour**) - sjenilo na svjetiljci

amizantan (franc.) – zabavan

apaniran (tal.) - zamućen, zamagljen, blijed

apaš (franc.) - propalica, pripadnik gradskog ološa

apersi (franc.) - primjedba, opaska

Appolinaris - vrsta mineralne vode

budoar (franc.) - mali, elegantno ukrašeni ženski salon u stanu

bukara (tal.) - pehar, vrč

burma (tur.) - prsten

cachet (franc.) - čahura od oblatne s lje-kovitim praškom

dancing (engl.) - plesna dvorana, javni plesni lokal; ples

devotan (lat.) - ponizan, pokoran, odan, pobožan

divan (tur.) - vrsta sofe bez naslona

doza (grč.) - kutija ili zdjelica za šećer, slatkiše, duhan i sl.

draperija (franc.) - zastor; tkanina namještena u velike nabore

en vogue (franc.) - na glasu, u modi

folio (lat.) - format knjige u veličini polu-arka; stara knjiga velikoga formata

fox-trott (engl.) - živahan ples, podrijetlom iz Amerike, okretanje se izvodi na prstima nogu

frivolan (lat.) - isprazan, ništavan; nepristojan, lakomisen

gardina (tal.) - zastor na prozorima i posteljama

Gotthard, Sv. - visoki gorski masiv u švicarskim Alpama

infaman (lat.) - podao, gadan, nečastan

in flagranti (lat.) - na djelu

in folio (lat.) - format izdanja knjige u veličini polovine papirnog arka

izgled - pogled

konvulz (grč.) - konvulzija, grčenje mišića

kuzen (franc.) - bratić, rođak

madonna (tal.) – gospođa

Messenger-boy (engl.) - glasnik

nenavidjeti - mrziti

Podgorska-Nučić, Vika (1898-1984) - glumica, od 1921. prvakinja Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu; tumačila je Agnezu u Pustolovu pred vratima, Maru u drami Božji čovjek, Gigu Barićevu u drami Bez trećeg, Lelu u I Lela će nositi kapelin.

politesa (franc.) - uljudnost, otmjenost

presiran (franc.) - pritisnut, stegnut; natjeran u škripac

salonrok (njem.) - salonski kaput, svečani dugi kaput

stafaža (franc.) - statisti

šuft (njem.) - hulja, nitkov

tasa (tur.) - pladanj, poslužavnik

utenzilije (lat.) - kućne potrepštine, pribor

Vichy - poznata mineralna voda iz istoimenog franc. grada

vis-à-vis (franc.) - nasuprot, sučelice

wagon-lit (franc.) - spavaća kola u vlaku

ženiran (franc.), zbunjen, u nepravilici; posramljen